

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
СУМСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ АГРАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ФАКУЛЬТЕТ ЕКОНОМІКИ І МЕНЕДЖМЕНТУ
Кафедра обліку і оподаткування**

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

освітній ступінь – «Магістр»

**на тему: Облік і оподаткування розрахунків з покупцями і
замовниками автодорожнього підприємства**

Виконала:

Мамонов Євгеній Юрійович
здобувач спеціальності
071 «Облік і оподаткування»

Керівник:

Полятикіна Лариса Іванівна
доцент кафедри обліку і оподаткування

Рецензент:

Семенець Людмила Валентинівна
Головний фахівець з питань внутрішнього
аудиту Сумського національного аграрного
університету

Суми – 2024

СУМСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ АГРАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Факультет

Кафедра

Освітній ступінь

Спеціальність

Економіки і менеджменту

Обліку і оподаткування

Магістр

071 «Облік і оподаткування»

Завідувач кафедри

« 08 » грудня

Затверджую:

М.І. Гордієнко

2022 р.

ЗАВДАННЯ

НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ ЗДОБУВАЧУ

Мамонову Євгенію Юрійовичу

(прізвище, ім'я, по батькові)

1. Тема роботи: Облік і оподаткування розрахунків з покупцями і замовниками автодорожнього підприємства

2. База практичного дослідження:

Філія «Дорбудсервіс» дочірнього підприємства «Сумський облавтодор» відкритого акціонерного товариства ДАК «Автомобільні дороги України» м. Суми.

керівник роботи **Полятикіна Лариса Іванівна, к.е.н., доцент**

(прізвище, ім'я, по-батькові, науковий ступінь, вчене звання)

затверджена наказом по університету від _____ . № _____

3. Строк подання здобувачем закінченого проекту (роботи) 18 березня 2024 року

4. Вихідні дані до проекту (роботи):

первинні та зведені документи, реєстри синтетичного та аналітичного обліку, статутні та установчі документи, фінансова, статистична, бюджетна та податкова звітність, законодавчо - нормативні акти з питань обліку і аудиту, монографії, фахові наукові статті та доповіді на міжнародних науково-практичних конференціях з питань сучасного стану та вдосконалення обліку, аналізу, аудиту і контролю.

5. Зміст розрахунково-пояснювальної записки (перелік питань, які потрібно розробити):

дослідити понятійну сутність категорії «дебіторська заборгованість», як об'єкта обліку;
вивчити законодавчо-нормативну базу та інформаційне забезпечення з теми дослідження;
провести підбір та аналіз наукових літературних джерел з тематики дослідження;
навести організаційно – економічну характеристику досліджуваного підприємства;
розкрити стан організації обліку і оподаткування розрахунків з покупцями і замовниками підприємства;
визначити особливості методики обліку і оподаткування розрахунків з покупцями і замовниками у базовому підприємстві;
надати пропозиції щодо вдосконалення обліку і оподаткування розрахунків з покупцями і замовниками в умовах функціонування досліджуваного підприємства;
сформулювати висновки.

6. Дата видачі завдання

« 08 » грудня 2022 р.

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

№ з/п	Назва етапів підготовки кваліфікаційної роботи	Термін виконання етапів роботи	Примітка
1.	Визначення та затвердження теми дослідження, складання плану – графіку виконання роботи	Грудень 2022 р.	
2.	Підбір та аналіз літературних джерел, підготовка першого теоретичного розділу	грудень 2022 р. - березень 2023 р.	
3.	Збір аналітичної інформації, обробка результатів дослідження та підготовка другого розділу роботи	квітень-жовтень 2023 р.	
4.	Підготовка третього розділу кваліфікаційної роботи	листопад - грудень 2023 р.	
5.	Підготовка висновків, пропозицій та узгодження з керівником	січень-лютий 2024 р.	
6.	Підготовка кінцевого варіанту кваліфікаційної роботи	лютий 2024 р.	
7.	Опрацювання зауважень керівника, перевірка на автентичність	04-06 березня 2024 р.	
8.	Рецензування кваліфікаційної роботи	04-06 березня 2024 р.	
9.	Представлення кваліфікаційної роботи на кафедрі, деканат	06-13 березня 2024 р.	
10.	Підготовка доповіді, презентації до кваліфікаційної роботи та її попередній захист	13-18 березня 2024 р.	
11.	Захист кваліфікаційної роботи	20 березня 2024 р.	

Здобувач вищої освіти за другим
(магістерським) рівнем

Євгеній МАМОНОВ

Керівник роботи

Лариса ПОЛЯТИКІНА

Перевірку на автентичність проведено.

Надія БАРАНИК

Кваліфікаційна робота допущена до
захисту

Гарант освітньої програми

Інна НАЗАРЕНКО

Декан факультету економіки і
менеджменту

Маргарита ЛИШЕНКО

АНОТАЦІЯ

Мамонов Є.Ю. Облік і оподаткування розрахунків з покупцями і замовниками автодорожнього підприємства – Рукопис

Кваліфікаційна робота на здобуття ОС «Магістр» за спеціальністю 071 «Облік і оподаткування», Сумський національний аграрний університет, Суми, 2024.

Кваліфікаційна робота присвячена обліковому відображенню та оподаткуванню операцій щодо розрахунків з покупцями та замовниками та пошуку шляхів удосконалення на базі практичного дослідження Філії «Дорбудсервіс» м. Лебедин.

У кваліфікаційній роботі представлено теоретико-методичне узагальнення, визначено практичні аспекти та шляхи вдосконалення організації облікового супроводження та оподаткування розрахунків за покупцями та замовниками автодорожнього підприємства.

Облікове відображення та оподаткування розрахунків з покупцями та замовниками є важливим етапом для розуміння сутності та значення цієї області бухгалтерського обліку та оподаткування. Розрахунки з покупцями та замовниками становлять важливий аспект діяльності кожного господарюючого суб'єкта, оскільки вони впливають на фінансові зобов'язання перед державою. Важливість цієї теми стала ще актуальнішою в контексті змін в податковому законодавстві та реформування податкової системи.

Ідентифіковано економічну сутність поняття «дебіторська заборгованість» та їх критерії визнання в умовах окремого господарюючого суб'єкта, систематизовано класифікаційну структуру дебіторської заборгованості на підставах, запропонованих автором.

Розкрито організаційно-економічну характеристику досліджуваного об'єкта, ідентифіковано первинне документальне супроводження господарських операцій щодо формування та погашення поточної заборгованості при здійсненні розрахунків з покупцями (замовниками), розкрито порядок формування даних в межах рахунку 36 «Розрахунки з покупцями та замовниками» у досліджуваній філії «Дорбудсервіс».

Запропоновано запровадити більш глибоку деталізацію задіяних рахунків для облікового супроводження розрахунків з контрагентами-дебіторами субрахунками та відповідними аналітичними рахунками, що мають стати актуальними при побудові обліку процесу розрахунків та сприятиме формуванню належного інформаційного забезпечення, необхідного для своєчасного прийняття управлінських рішень та здійснення оперативного контролю за заборгованістю контрагентів-дебіторів.

На рівні окремого суб'єкта господарювання запропоновано розроблення в Наказі про облікову політику розділу «Податкові розрахунки підприємства: організація і методика» та визначено його інформаційне наповнення; створення Графіку документообігу; оновлення спеціалізованого бухгалтерського програмного забезпечення.

Визначено, що розробка алгоритму дій з антикризового управління дебіторською заборгованістю покупців та замовників має будуватись на облікових даних з необхідним рівнем деталізації, застосуванні сучасного аналітичного інструментарію, в тому числі ІТ-засобами, що становить перспективу подальших досліджень.

Ключові слова: дебіторська заборгованість, замовники, контрагент, облікова політика, облікове супроводження, оподаткування, покупці.

ABSTRACTS

Mamonov E. Accounting and taxation of settlements with buyers and customers of the road enterprise - Manuscript

Qualification work for the degree of Master's degree in specialty 071 «Accounting and Taxation», Sumy National Agrarian University, Sumy, 2024.

The qualification work is devoted to the accounting and taxation of transactions for settlements with buyers and customers and the search for ways to improve on the basis of a practical study of the Dorbudservice Branch in Lebedyn.

The qualification work presents a theoretical and methodological generalization, identifies practical aspects and ways to improve the organization of accounting support and taxation of settlements with buyers and customers of a road company.

Accounting and taxation of settlements with buyers and customers is an important stage for understanding the essence and significance of this area of accounting and taxation. Settlements with buyers and customers are an important aspect of every business entity's activities, as they affect financial obligations to the state. The importance of this topic has become even more relevant in the context of changes in tax legislation and reform of the tax system.

The article identifies the economic essence of the concept of "accounts receivable" and their recognition criteria in the context of a separate economic entity, and systematizes the classification structure of accounts receivable on the basis proposed by the author.

The organizational and economic characteristics of the object under study are disclosed, the primary documentary support of business transactions for the formation and repayment of current debts in settlements with buyers (customers) is identified, the procedure for generating data within account 36 «Settlements with buyers and customers» in the studied branch of Dorbudservice is disclosed.

It is proposed to introduce a deeper detailing of the accounts involved for accounting support of settlements with counterparties-debtors by subaccounts and relevant analytical accounts, which should become relevant in building the accounting of the settlement process and will contribute to the formation of appropriate information support necessary for timely management decisions and operational control over the debts of counterparties-debtors.

At the level of an individual business entity, the author proposes to develop a section in the Order on Accounting Policy entitled «Tax Calculations of an Enterprise: Organization and Methodology» and define its information content; create a document flow schedule; and update specialized accounting software.

It has been determined that the development of an algorithm for anti-crisis management of accounts receivable from customers and counterparties should be based on accounting data with the required level of detail, the use of modern analytical tools, including IT tools, which is a prospect for further research.

Keywords: accounts receivable, customers, counterparty, accounting policy, accounting support, taxation, buyers.

ЗМІСТ

ВСТУП	7
РОЗДІЛ 1 ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ ПІДХОДИ ДО ОБЛІКОВОГО СУПРОВОДЖЕННЯ І ОПОДАТКУВАННЯ РОЗРАХУНКІВ З ПОКУПЦЯМИ І ЗАМОВНИКАМИ	12
1.1 Економічна сутність та класифікація дебіторської заборгованості як окремого об'єкту обліку	12
1.2 Нормативно-правові особливості організації обліку, оподаткування розрахунків з покупцями і замовниками	17
1.3 Теоретико-методичні підходи до обліку і оподаткування розрахунків з покупцями і замовниками	21
РОЗДІЛ 2 ПРАКТИЧНІ ПІДХОДИ ДО ОБЛІКОВОГО СУПРОВОДЖЕННЯ І ОПОДАТКУВАННЯ РОЗРАХУНКІВ З ПОКУПЦЯМИ І ЗАМОВНИКАМИ У ФІЛІЇ «ДОРБУДСЕРВІС» ДП «СУМСЬКИЙ ОБЛАВТОДОР»	28
2.1 Організаційно-економічна характеристика досліджуваної філії	28
2.2 Організація обліку розрахунків з покупцями і замовниками в умовах функціонування досліджуваної філії	36
2.3 Особливості реалізації процедури оподаткування розрахунків з покупцями і замовниками в досліджуваній філії	44
РОЗДІЛ 3 ВДОСКОНАЛЕННЯ ОБЛІКОВОГО СУПРОВОДЖЕННЯ І ОПОДАТКУВАННЯ РОЗРАХУНКІВ З ПОКУПЦЯМИ І ЗАМОВНИКАМИ АВТОДОРОЖНЬОГО ПІДПРИЄМСТВА	53
3.1 Формування окремих елементів облікової політики щодо облікового супроводження розрахунків з покупцями і замовниками	53
3.2 Шляхи вдосконалення обліку розрахунків з покупцями і замовниками	60
3.3 Шляхи вдосконалення системи оподаткування підприємства щодо розрахунків з покупцями і замовниками	66
ВИСНОВКИ	72
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	76
ДОДАТКИ	83

ВСТУП

Актуальність теми. Український бізнес під час воєнного стану повинен впоратись із низкою викликів: зупинкою господарської діяльності, знищенням активів підприємств, релокацією потужностей, переміщенням співробітників, руйнуванням налагодженої логістики, зміною напрямків господарювання, неможливістю виконання зобов'язань та проведення розрахунків тощо. Практично будь-який суб'єкт господарювання ставить за мету реалізацію власних товарів, продукції, робіт, послуг з передоплатою або негайною оплатою після продажу, проте в умовах сьогодення він змушений погоджуватись із відстрочкою платежу, яка надається покупцям, у результаті чого виникає дебіторська заборгованість.

Сьогодні практично кожний суб'єкт господарювання має значні розміри дебіторської заборгованості, а вилучення коштів з обороту, зниження ліквідності, збільшення ризиків неповернення боргів покупцями, зростання збитків через неплатоспроможних клієнтів, втрати довгостроковими боргами теперішньої вартості та знецінення під впливом інфляції, тощо спричиняє негативний вплив на фінансовий стан підприємства.

Теперішні кризові умови господарювання вимагають вирішення ряду проблемних питань організації, методики обліку та оподаткування дебіторської заборгованості покупців і замовників, відображення операцій по виникненню та погашенню дебіторської заборгованості в системі бухгалтерських рахунків.

Дослідження теоретико-методичних засад організації обліку та оподаткування розрахунків з покупцями і замовниками проводились такими вітчизняними науковцями, як: Андрейцева І. А. [2], Бондаренко О.С [4], Боярко І. М. [5], Верига Ю. [7], Візіренко С. В. [9], Дроздова О.Г. [11], Жарнікова В.В. [12], Кармазіна Н. В. [16], 17. Касапова І. С. [17], Косташ Т.В. [18], Матинина Н.О. [20], Меліхова Т. О. [21], Мерлай Ю.В. [22], Міньковська А. В. [24], Назаренко О.В. [25,26,27,28,53], Оляднічук Н. В. [30], Побережець О. В. [32], Полятикіна Л.І. [35],

Сколотій Л.О. [39], Слєпченко, В. [40], Сливка Я. В. [41], Топоркова О. В. [44], Черненко Л. В. [45], Чуніхіна Т. С. [46], Щербіна М.Ю. [48] та інші.

Актуальність ведення розрахунків за продукцію, товари, роботи та послуги з покупцями та замовниками в даний час є важливим завданням у бухгалтерському обліку. Пов'язано це безпосередньо з постійним кругообігом господарських коштів, що відбувається, який підтримує безперервне поновлення різного роду розрахунків. Саме ведення розрахунків за товари, надані послуги та виконані роботи є найбільш поширеним видом у діяльності сучасних підприємств.

Саме правильна побудова та управління процесом обліку розрахунків на підприємстві має важливе значення у роботі. Відображення операцій із розрахунків із покупцями і замовниками у бухгалтерському обліку є невід'ємною і з головних завдань бухгалтера, який має враховувати законодавство і всі аспекти роботи суб'єкта господарювання. Складність також полягає у частій повторюваності даних операцій, у великій різноманітності форм розрахунків, значній кількості контрагентів організації (покупці та замовники), а також непостійності їхнього складу.

Багато теоретичних положень, які стосуються трактування дебіторської заборгованості є дискусійними, а її оцінка, методика обліку та організація оподаткування, потребують удосконалення.

Кваліфікаційна робота виконана відповідно до напрямків науково-дослідних робіт Сумського національного аграрного університету з теми «Теоретичні, методологічні та практичні аспекти трансформації формування та аудиту обліково-звітної компоненти управління підприємств (установ, організацій) в транспарентних умовах інноваційної економіки» (номер державної реєстрації 0122U001378).

Мета і завдання дослідження. Метою написання кваліфікаційної роботи є аналіз теоретичних та практичних аспектів бухгалтерського обліку розрахунків з покупцями і замовниками, а також виявлення шляхів вдосконалення обліку та оподаткування даних розрахунків.

Для досягнення поставленої мети необхідно вирішити наступне коло задач дослідження:

- ідентифікувати економічний зміст поняття «дебіторська заборгованість»;
- вивчити законодавчо-нормативні та теоретичні аспекти обліку і оподаткування розрахунків з покупцями і замовниками;
- дослідити організацію проведення обліку і оподаткування розрахунків з покупцями і замовниками;
- провести організаційно – економічну характеристику досліджуваного підприємства;
- визначити особливості обліку і оподаткування розрахунків з покупцями і замовниками на базовому підприємстві;
- проаналізувати розробку облікової політики підприємства щодо організації обліку розрахунків з покупцями і замовниками;
- надати пропозиції щодо вдосконалення обліку і оподаткування розрахунків з покупцями і замовниками в умовах функціонування досліджуваного господарюючого суб'єкта.

Предметом дослідження є сукупність теоретико-методологічних, організаційних питань та проблем бухгалтерського обліку розрахунків з покупцями і замовниками, що виникають у результаті діяльності підприємства.

Об'єктом дослідження є фінансово-економічна діяльність Філії «Дорбудсервіс» дочірнього підприємства «Сумський облавтодор» відкритого акціонерного товариства ДАК «Автомобільні дороги України» Сумської області.

При дослідженні організації обліку і оподаткування розрахунків з покупцями та замовниками на підприємстві застосовувалися такі прийоми: вибіркове спостереження, комплексні і тематичні перевірки, порівняльний факторний аналіз, метод дедукції та індукції, оціночний метод, статистичні та аналітичні розрахунки та дослідження документів.

Наукова новизна одержаних результатів. Наукова новизна цієї кваліфікаційної роботи полягає в теоретичному обґрунтуванні та розробці

комплексу заходів щодо вдосконалення бухгалтерського обліку і оподаткування розрахунків з покупцями та замовниками. Наукову новизну даного дослідження визначають такі головні його результати:

- ідентифіковано економічну сутність поняття «дебіторська заборгованість» та їх критерії визнання в умовах окремого господарюючого суб'єкта, систематизовано класифікаційну структуру дебіторської заборгованості на підставах, запропонованих автором;

- досліджено законодавчо-нормативне регулювання з обліку і оподаткування розрахунків з покупцями та замовниками;

- проаналізовано організацію обліку і оподаткування розрахунків з покупцями і замовниками Філії «Дорбудсервіс» ДП «Сумський облавтодор» ВАТ ДАК «Автомобільні дороги України» Сумської області;

- розкрито організаційно-економічну характеристику досліджуваного об'єкта;

- ідентифіковано первинне документальне супроводження господарських операцій щодо формування та погашення поточної заборгованості при здійсненні розрахунків з покупцями (замовниками), розкрито порядок формування даних в межах рахунку 36 «Розрахунки з покупцями та замовниками» у досліджуваній філії «Дорбудсервіс»;

- запропоновано запровадити більш глибоку деталізацію задіяних рахунків для облікового супроводження розрахунків з контрагентами-дебіторами субрахунками та відповідними аналітичними рахунками, що мають стати актуальними при побудові обліку процесу розрахунків та сприятиме формуванню належного інформаційного забезпечення, необхідного для своєчасного прийняття управлінських рішень та здійснення оперативного контролю за заборгованістю контрагентів-дебіторів;

- на рівні окремого суб'єкта господарювання запропоновано розроблення в Положенні про облікову політику розділу «Податкові розрахунки підприємства: організація і методика» та визначено його інформаційне наповнення; створення

Графіку документообігу; оновлення спеціалізованого бухгалтерського програмного забезпечення;

- визначено, що розробка алгоритму дій з антикризового управління дебіторською заборгованістю покупців та замовників має будуватись на облікових даних з необхідним рівнем деталізації, застосуванні сучасного аналітичного інструментарію, в тому числі ІТ-засобами, що становить перспективу подальших досліджень.

При написанні кваліфікаційної роботи основними інформаційними джерелами виступили: Закони України, положення та інструкції, інші нормативно-правові акти України, праці вітчизняних і зарубіжних вчених з питань бухгалтерського обліку і оподаткування, матеріали конференцій з проблем бухгалтерського обліку та оподаткування, оприлюднені статистичні дані, інша спеціальна література, статті в періодичних виданнях та дані звітності досліджуваного підприємства що стосуються питань обліку і оподаткування розрахунків з покупцями та замовниками.

Апробація результатів дослідження. Основні положення та висновки роботи доповідалися, обговорювалися і отримали позитивну оцінку на науково-практичних конференціях: Особливості обліку розрахунків з покупцями і замовниками суб'єктами підприємницької діяльності «*Current issues of science and integrated technologies*» I Міжнар. наук.-практ. конфер. 10-12 січня 2023р. Мілан. Італія, Складові класифікації витрат на виробництво «*Science, theory and ways to improve methods*» . XVII Міжнар. наук.-практ. конфер. 01-03 травня 2023р. Лондон. Великобританія.

Публікації. В ході дослідження опубліковано 2 тези доповідей на науково-практичних конференціях.

Структура і обсяг роботи. Кваліфікаційна робота складається з вступу, трьох розділів, висновків та списку використаних джерел. Основний зміст роботи викладено на 83 сторінках друкованого тексту. Робота містить 17 таблиць, 27 рисунків, 1 додаток. Список використаних джерел складається зі 53 найменування, поданих на 7 сторінках.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ ПІДХОДИ ДО ОБЛІКОВОГО СУПРОВОДЖЕННЯ І ОПОДАТКУВАННЯ РОЗРАХУНКІВ З ПОКУПЦЯМИ І ЗАМОВНИКАМИ

1.1 Економічна сутність та класифікація дебіторської заборгованості як окремого об'єкту обліку

Дебіторська заборгованість - це непогашена заборгованість різних контрагентів-дебіторів перед підприємством. Термін «дебіторська заборгованість» походить від латинського слова «debet», що має значення «винен». По суті, він означає борг, який потрібно повернути. При розгляді балансу компанії дебіторську заборгованість слід розглядати як частину поточних активів компанії.

Виникнення дебіторської заборгованості являється природним процесом, на який впливають ризики в розрахунках, що виникають в результаті операцій між сторонами. Ризик, в загальному розумінні, слугує кількісною мірою потенційної небезпеки, пов'язаної з певним видом діяльності. Основним ризиком, пов'язаним з дебіторською заборгованістю, виступає ризик несплати.

Крім того, дебіторська заборгованість може виникати не лише через економічні фактори, але й через неналежну практику бухгалтерського обліку в умовах окремого підприємства (рисунок 1.1).

Дебіторська заборгованість виникає в результаті господарських операцій, які охоплюють продаж товарів, надання послуг та відстрочення платежів. Вона також може виникати внаслідок закупівлі сировини чи інших товарів на умовах відстрочки поставки, надмірних податкових платежів та виплат готівки працівникам. Визнання дебіторської заборгованості відбувається в момент відвантаження товарів покупцеві або початку виконання робіт/надання послуг, навіть якщо оплата ще не здійснена.

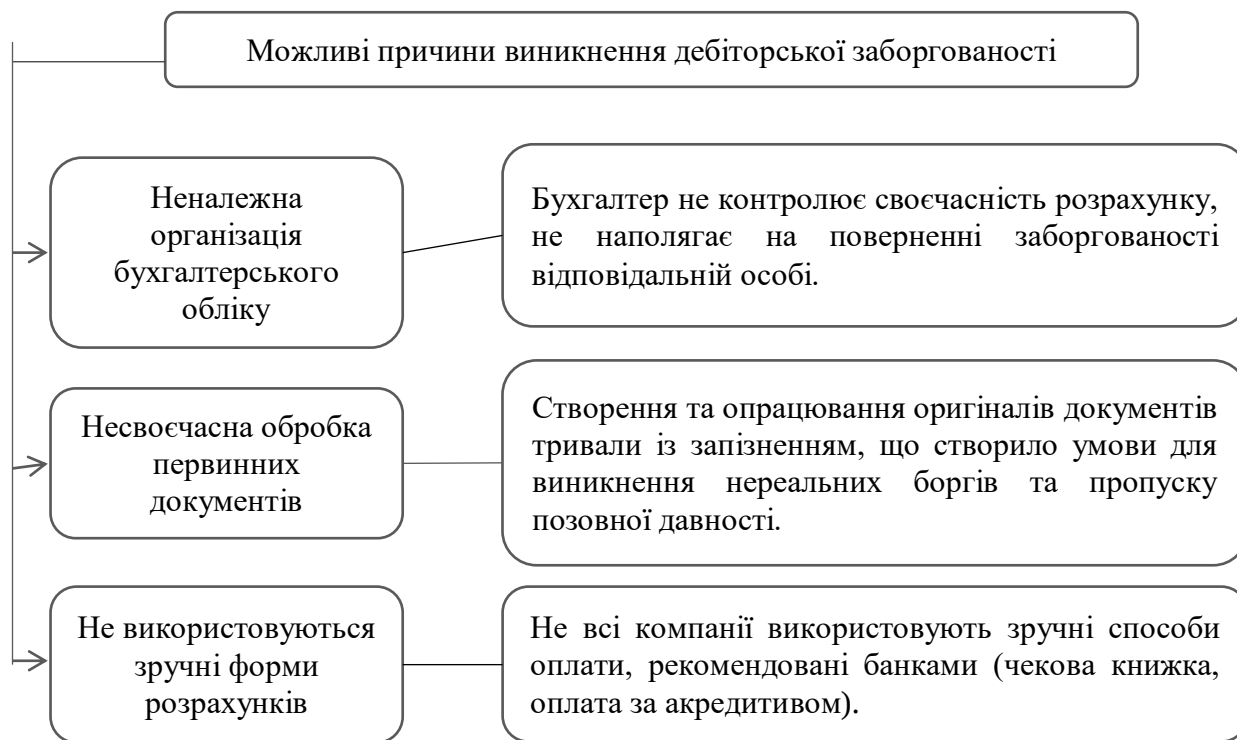

Рисунок 1.1 – Можливі причини утворення дебіторської заборгованості

Джерело: узагальнено автором

Погашення дебіторської заборгованості відбувається в певні моменти операційного циклу компанії, як правило, протягом періоду повного обороту, пов'язаного з оборотними активами. Цей процес обороту проілюстровано на рисунку 1.2.

Категоризація (класифікація) дебіторської заборгованості та вибір класифікаційних критеріїв для управління нею повинні відповідати інформаційним потребам конкретних груп користувачів. Дуже важливо створити систему, яка б збалансовувала інтереси різних користувачів при обліку дебіторської заборгованості. Хоча спроби класифікувати дебіторську заборгованість на основі різних критеріїв являються практичними, вони не завжди можуть повністю задовольнити потреби всіх користувачів. Дебіторську заборгованість можна класифікувати за такими критеріями:

- зв'язок з окремим нормальним операційним циклом;
- термін (момент) погашення;
- характер зобов'язань дебіторів;
- своєчасність здійснення платежів дебіторами.

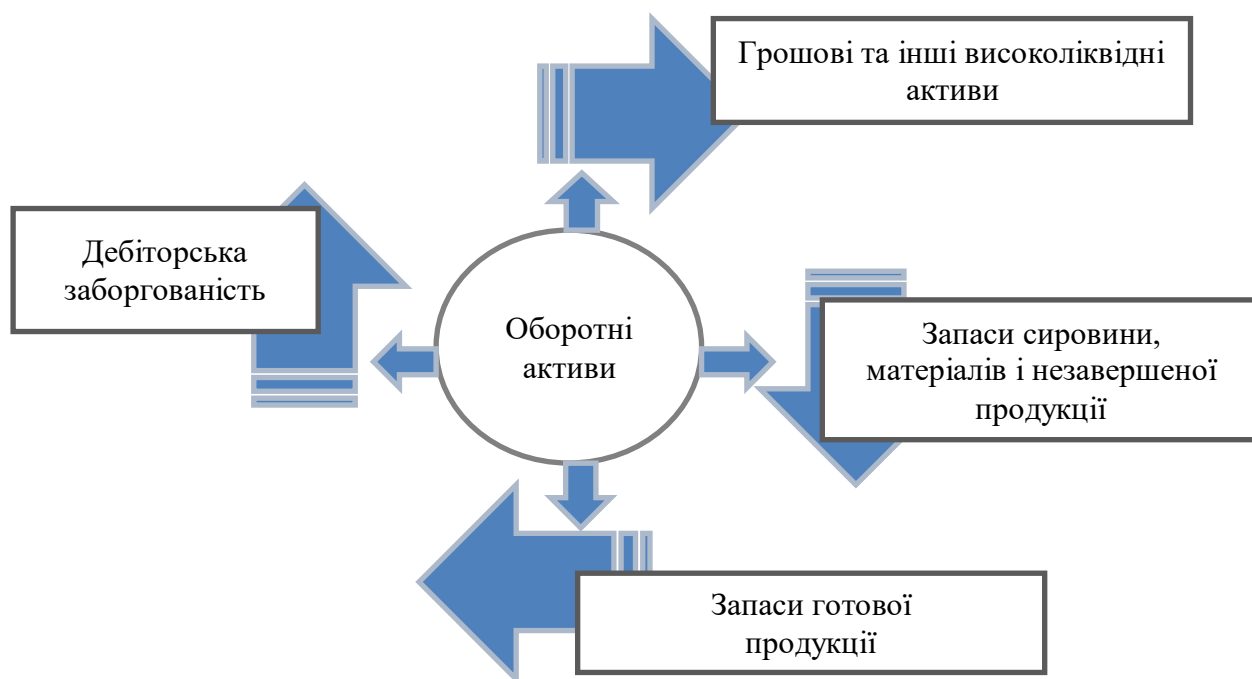

Рисунок. 1.2 – Процес руху оборотних активів в межах окремого операційного циклу

Джерело: узагальнено автором

У розрізі наведених перших двох ознак можемо класифікувати дебіторську заборгованість як поточну та довгострокову (рисунок 1.3).

Рисунок 1.3 - Дебіторська заборгованість класифікована за терміном погашення.

Джерело: узагальнено автором

В Україні даний підхід узагальнено та закріплено у НП(С)БО 10 «Дебіторська заборгованість» та являється обов'язковим [10].

На нашу думку, доречнішим виступив би гнучкіший підхід щодо даного питання за наявною аналогією із діючої зарубіжної практики: коли суб'єкт господарювання самостійно ухвалює рішення щодо необхідності диференціації та представлення у звітності дебіторської заборгованості (як довгострокової та поточної). Згідно третьої ознаки ідентифікують дебіторську заборгованість, як пов'язану чи непов'язану з нормальним функціонуванням бізнес суб'єкта з реалізації робіт (готової продукції, послуг (рисунки 1.4))

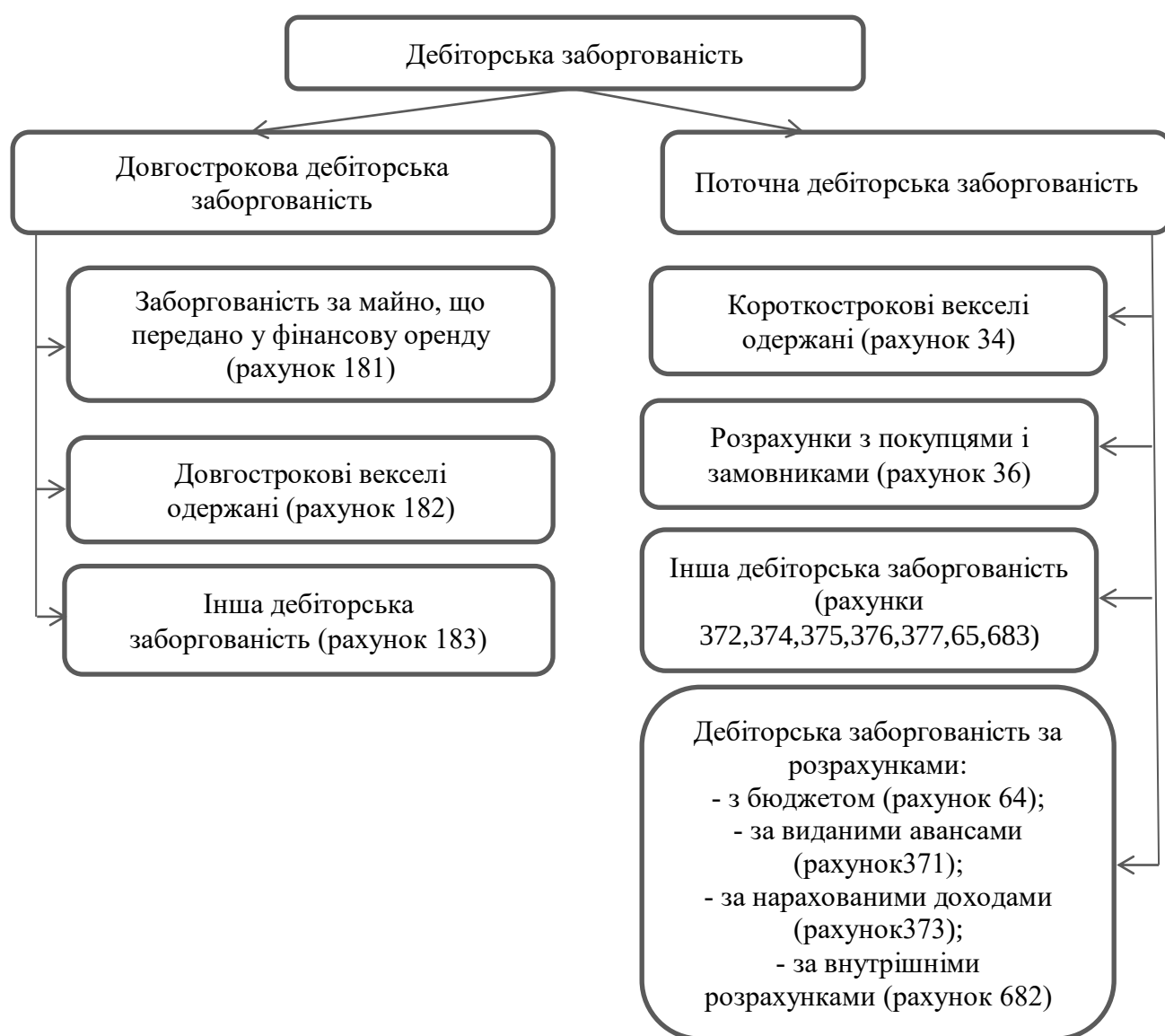

Рисунок 1.4 - Класифікація наявної дебіторської заборгованості у розрізі об'єктів, щодо яких виникли зобов'язання дебіторів

Джерело: узагальнено автором на підставі [31]

Класифікація заборгованості дебіторів, у залежності від своєчасності проведення погашення візуалізовано на рисунку 1.5. Підхід до організації управління кожної з її видів повинен бути індивідуальним.

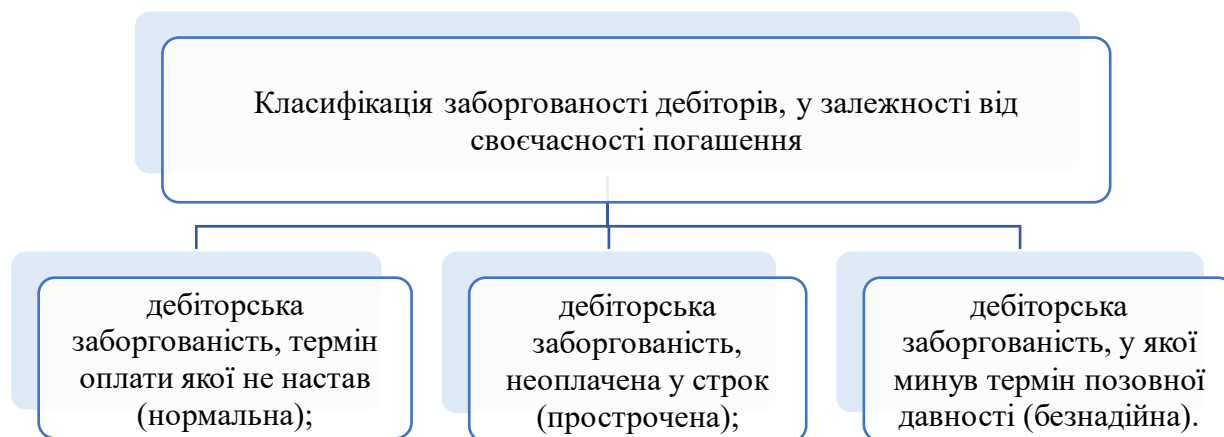

Рисунок 1.5 - Класифікація заборгованості дебіторів, у залежності від своєчасності погашення

Джерело: узагальнено автором

Одночасно важливо відзначити, що класифікація наявної дебіторської заборгованості за контрагентами має значення. У діючому Плані рахунків [31] було визначено розділення заборгованості від вітчизняних та іноземних покупців. Проте для забезпечення власників достовірною фінансовою інформацією необхідно проводити деталізований аналітичний облік дебіторської заборгованості за різними критеріями для вітчизняних та зарубіжних покупців.

Крім того, якщо збільшення обсягу продажів пов'язане з розширенням виробництва та впровадженням нових товарів, спрямованих на інші групи покупців, порівняно з уже існуючими, можливі значні зміни як у динаміці, так і у питомій вазі заборгованості, зокрема простроченої.

1.2 Нормативно-правові особливості організації обліку, оподаткування розрахунків з покупцями і замовниками

Під час війни можуть бути ухвалені різноманітні законодавчі документи та регулятивні політики, що можуть мати значний вплив на функціонування господарюючих суб'єктів та їх ризики.

Для прийняття рішень щодо зменшення ризику виникнення дебіторської заборгованості за розрахунками з покупцями та замовниками керівництво бізнес суб'єкта має враховувати зовнішні та внутрішні фактори, які впливають на її розмір, та спрямовувати власні зусилля на вдосконалення організаційно-методичної компоненти обліку.

Одержання різноманітної та повної інформації щодо наявних грошових потоків взаємопов'язаних з розрахунками комерційного підприємства за попередні та поточний звітні періоди, проведених розрахунків з покупцями та замовниками забезпечує його діюча система бухгалтерського обліку. Для представлення інформації, безпосередньо пов'язаної з операціями з реалізації, застосовуються рахунки для облікового відображення розрахунків з покупцями (замовниками), отриманих доходів від реалізації, проведених розрахунків за податками (в т.ч. ПДВ), сум грошових коштів [18].

Формування окремих елементів власної облікової політики відносно розрахунків з покупцями (замовниками) потребує від суб'єкта господарювання чіткої відповідності нормам законодавчих актів, наприклад, НП(С)БО 10 «Дебіторська заборгованість», НП(С)БО 21 «Вплив змін валютних курсів» тощо.

Окремі елементи облікової політики відносно наявної товарної дебіторської заборгованості представлено на рисунку 1.6.

При здійсненні облікового супроводження діяльності та формуванні відповідних форм фінансової звітності господарюючий суб'єкт зобов'язаний належно дотримуватися принципу обачності, представленого у п. 6 розділу III НП(С)БО 1 [15].

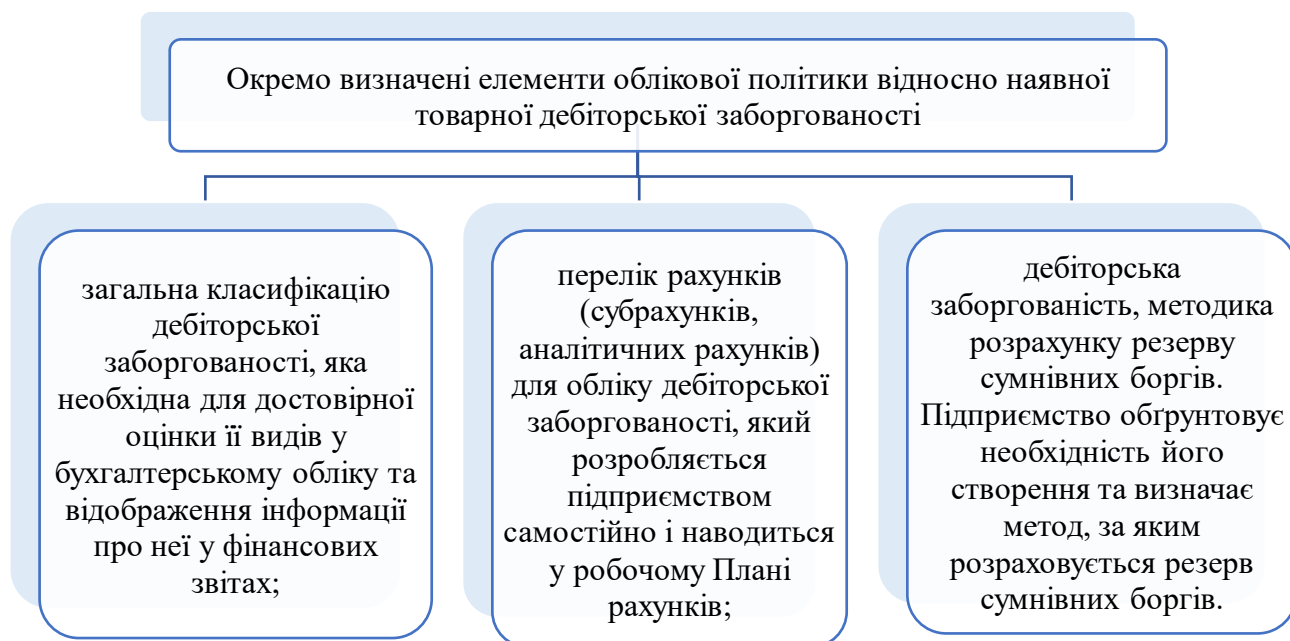

Рисунок 1.6 – Окремо визначені елементи облікової політики відносно наявної товарної дебіторської заборгованості

Джерело: узагальнено автором

Щодо дебіторської заборгованості, то відповідно до принципу обачності, при розрахунку доходу від реалізації підприємство враховує потенційне неповернення заборгованості покупцями і, відповідно, оцінює потенційні збитки. Крім того, в умовах воєнного стану необхідно враховувати можливість втрати контролю над місцезнаходженням покупців-боржників та їхніми платіжними зобов'язаннями. Такі суми заборгованості будуть вважатися сумнівними з точки зору погашення або навіть безнадійними для підприємства [18].

В Україні наявний певний перелік нормативних документів, згідно яких проводиться бухгалтерське облікове супроводження розрахунків підприємствами з дебіторами і кредиторами. Відповідні документи носять різний діючий правовий статус. Окремі з них до застосування обов'язкові, а інші мають тільки рекомендаційний характер.

Діючі нормативні документи (в т.ч. закони, кодекси, постанови та інші) ставлять за мету законодавче закріплення функціонування юридичних та фізичних осіб.

Крім того, до них відносять правила, стандарти, вказівки, що уможлиблюють правильну організацію власної діяльності та допомагають уникненню можливих неправильних кроків у майбутньому. Відносно розрахунків з дебіторами безпосередньо, нормативні документи існують також. Вони залучені для сприяння якості відображення даного виду операцій при веденні бухгалтерському обліку підприємством.

Законодавчо – нормативна система регулювання облікового відображення розрахунків з дебіторами формується з чотирьох рівнів, які представлено у таблиці 1.1.

Таблиця 1.1 - Законодавчо – нормативна система документального регламентування облікового відображення розрахунків із дебіторами

Назви рівня	Документи
1. Законодавчий	- Податковий Кодекс України; - Закон України від 16.07.1999 р. № 996-XIV «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні».
2. Нормативний	- Наказ Мінфіну України N 237 від 08.10.99 Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 10 «Дебіторська заборгованість»; - Наказ Мінфіну України №88 від 24.05.1995 «Положення про документальне забезпечення записів у бухгалтерському обліку»; - Наказ Мінфіну України від 27 червня 2013 року N 635 «Про затвердження Методичних рекомендацій щодо облікової політики підприємства та внесення змін до деяких наказів Міністерства фінансів України».
3. Методичний	- Наказ Мінфіну України від 02.09.2014 № 879 «Про затвердження Положення про інвентаризацію активів та зобов'язань»; - Наказ Мінфіну України N 291 від 30.11.99 «Про затвердження Плану рахунків бухгалтерського обліку та інструкції про його застосування».
4. Організаційний	- Облікова політика; - Положення про підрозділ; - робочий план рахунків; - графік документообігу; - посадова інструкція бухгалтера з розрахунків; - форми первинних облікових документів.

Джерело: узагальнено автором

Розташовано рівні від найвищого до нижчого. Відповідно, законодавчий рівень являється найвищим, при цьому, організаційний рівень представляє організацію внутрішнього регулювання дебіторської заборгованості в межах

окремого підприємства. Перші три рівні обов'язкові до виконання всім суб'єктам господарювання в Україні. Окремим представник бізнесу не має на них впливу. Тому, більш детально розглянемо четвертий рівень.

В межах норм передбачених законодавчим, нормативним та методичним рівнями формується, безпосередньо самим підприємством організаційний рівень. Основні його компоненти деталізовано на рисунку 1.7

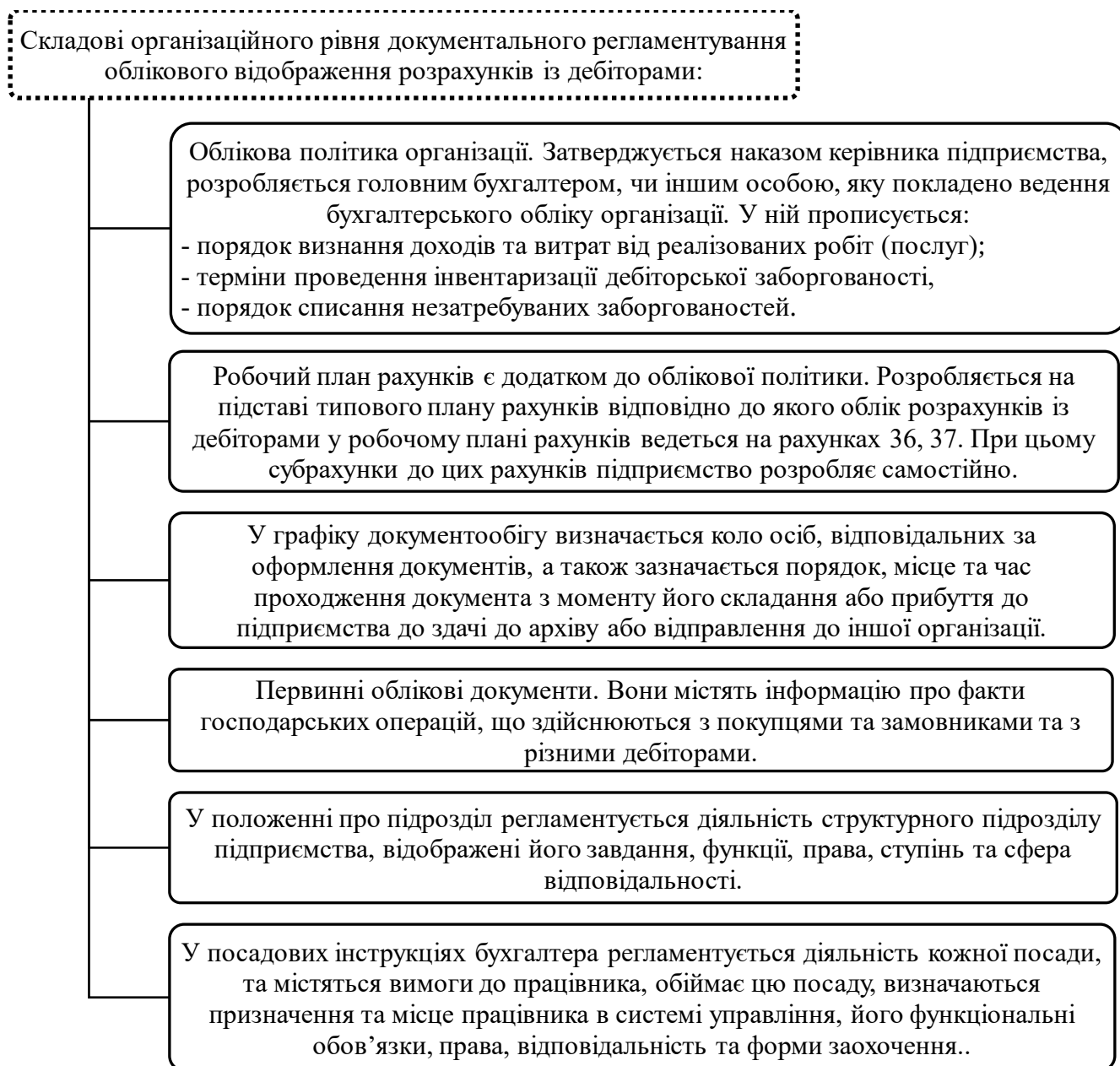

Рисунок 1.7 – Окремі складові організаційного рівня документального регламентування дебіторської заборгованості

Джерело: узагальнено автором

Процедура проведення розрахунків з дебіторами висвітлена у значній кількості нормативно-правових актів. Слід зауважити, що розкриття особливостей ведення обліку розрахунків з різними дебіторами сформовано в недостатній мірі: відсутні методичні рекомендації та саме положення щодо ведення облікового супроводження.

1.3 Теоретико-методичні підходи до обліку і оподаткування розрахунків з покупцями і замовниками

У зв'язку з фінансовими труднощами, з якими стикаються багато підприємств і організацій через воєнний стан, проблеми з затримкою або відсутністю платежів стають дуже актуальними. Дебіторська заборгованість, яка не була оплачена вчасно або була сплачена не в повному обсязі, розглядається як сумнівна або навіть безнадійна. Актуальною складовою управління наявною дебіторською заборгованістю в таких умовах являється своєчасне узгодження договорів, безпосередньо пов'язаних з продажем продукції, встановлення дат відвантаження та умов оплати, отримання достовірної інформації про обсяг і виручку від продажу, а також контроль за своєчасністю розрахункових операцій, пов'язаних з реалізацією робіт (продукції, послуг) [18].

Розглядаючи загальну систему розрахунків, доречно виокремити одну з вагомих її компонент: розрахунки з покупцями й замовниками, які містять окрему специфіку власних елементів, таких як механізм розрахунків, об'єкт, суб'єкт тощо.

Проводячи власну операційну діяльність господарюючі суб'єкти мають розрахункові взаємовідносини щодо інших контрагентів. Дані розрахунки пов'язані з реалізацією робіт (послуг, готової продукції) та обліком розрахунків з замовниками (покупцями). Ідентифікуючи коло питань, які вже досліджено (частково досліджено) сучасними дослідниками нами проведено аналіз наукових праць що обліку даної складової розрахунків. Результати аналізу представлено в таблиці 1.2.

Таблиця 1.2 – Узагальнення досліджень щодо обліку розрахунків з дебіторами

Автори, джерела	Проблематика	Пропозиції
1	2	3
Бенько М. М.	Особливості організації обліку на підприємстві в умовах сучасних інформаційних технологій	Визначено показники прямої економічної ефективності зниження дебіторської заборгованості при впровадженні автоматизованої системи бух обліку. Доведено зниження дебіторської заборгованості за рахунок всебічного, персоніфікованого контролю на десятки процентів
Бойко В.В., Пістунов І.М., Пашкевич М.С.	Оптимізація дебіторської заборгованості	Запропоновано матрицю динаміки доходів і витрат у просторі зміни суми боргу та відстрочки в залежності від їх співвідношення до операційних витрат та норм запасів товару. Для договорів купівлі-продажу з відстрочкою платежу (опціони, ф'ючерси, деривативи) пропонується додатковий пункт «Особливі умови» з матрицею.
Євлаш Т.О.	Удосконалення обліку та аналіз дебіторської заборгованості в системі управління	Запропоновано змінити найменування рахунка 38 «Резерв сумнівних боргів» на «Резерв можливих втрат від боргів» з виокремленням субрахунків: 381 «Резерв безнадійної заборгованості» та 382 «Витрати на погашення дебіторської заборгованості». Запропоновано відображати суму знижки після дати реалізації на аналітичному рахунку — 704.1 «Знижки, надані після дати реалізації».
Кияшко О.М.	Удосконалення документообігу управлінського напрямку в системі організації обліку дебіторської заборгованості	Запропоновано Впровадження системи бюджетування дебіторської заборгованості. Рекомендовано створення внутрішнього стандарту управлінського обліку дебіторської заборгованості, бюджетного регламенту, бюджету дебіторської заборгованості на рік і місяць, платіжного календаря. Крім того організація обліку в управлінні дебіторською заборгованістю вимагає розробки «Наказу про систему управлінського обліку підприємства» де необхідно вказати розроблені нормативні акти, первинні документи та реєстри управлінського обліку дебіторської заборгованості підприємства
Педенко М.М., Голубева Т.В., Крамський Д.Ю.	Визначення інструментарію аналізу та оцінки дебіторської заборгованості	Запропоновано перелік показників для оцінки дебіторської заборгованості: коефіцієнт інкасації, коефіцієнт оборотності дебіторської заборгованості, період погашення дебіторської заборгованості, коефіцієнт погашення дебіторської заборгованості, частка сумнівної заборгованості, частка дебіторської заборгованості, коефіцієнт співвідношення між дебіторською та кредиторською заборгованістю за розрахунковий період, коефіцієнт ефективності вкладення коштів в дебіторську заборгованість. Для оцінки дебіторської заборгованості пропонується вести реєстр старіння дебіторської заборгованості.

Продовження таблиці 1.2

1	2	3
Кузьмін Д.Л.	Проблеми оподаткування та відображення в обліку ПДВ та податку на прибуток при розрахунках з покупцями	Запропоновано у податковому обліку платнику податку відокремити суми неустойки від сум відшкодування збитків. Звернено увагу, що суми коштів, які не пов'язані з поставкою товарів або послуг і які не є компенсацією вартості товарів (послуг), не можуть розглядатися як об'єкт оподаткування ПДВ.
Погоріляк Л.В.	Удосконалення бухгалтерського обліку взаєморозрахунків	Запропоновано списувати з балансу сумнівну заборгованість лише тоді, коли вона перетворилась на безнадійну; резерв сумнівних боргів визначати на підставі платоспроможності окремих дебіторів, що дозволить відновлювати заборгованість з коригуванням цього резерву; передбачити можливість проводити відрахування до резерву на підставі середніх статистичних даних, що дозволить спростити процедуру відрахувань до резерву сумнівних боргів. Для удосконалення обліку безнадійної заборгованості пропонується змінити назву рахунку 38 «Резерви сумнівних боргів» на «Коригування на сумнівні борги». Для управління дебіторською заборгованістю, рекомендовано використовувати факторинг.
Сухар І.С.	Відображення на рахунках бухгалтерського обліку інформації про розрахунки з покупцями та замовниками	Запропоновано для обліку розрахунків з покупцями та замовниками використовувати синтетичний рахунок 36 «Розрахунки з покупцями та замовниками» з трьома субрахунками. На підставі даних первинних бухгалтерських документів інформацію про здійснені операції групують в облікових регістрах. Аналітичний облік ведеться за кожним пред'явленням до сплати рахунком, за кожною операцією й забезпечує облік заборгованості за розрахунками з покупцями
Топоркова О. В.	Визнання та оцінка дебіторської заборгованості	Розкрито процедуру виникнення та визнання дебіторської заборгованості в обліку. Подано перелік документів, що підтверджують визнання дебіторської заборгованості в бухгалтерському обліку
Фарйон О.О., Яструбський М.Я.	Удосконалення контролю та управління дебіторською заборгованістю, проблеми оподаткування	Запропоновано перелік показників для оцінки дебіторської заборгованості: коефіцієнт оборотності дебіторської заборгованості; тривалість періоду погашення дебіторської заборгованості, коефіцієнти платоспроможності, ліквідності. Проблема визнання дебіторської заборгованості, яка пов'язана із застосуванням гнучкої системи численних знижок. Зазначено, що податкова адміністрація фактично зацікавлена лише у погашенні боргів підприємств перед бюджетом, навіть за рахунок зростання заборгованості перед іншими підприємствами, що є причиною уникнення оподаткування та виведення коштів у «тінь».

Джерело: узагальнено автором на підставі [12]

Зазвичай виникнення заборгованості пов'язане з різними ризиками, які виникають під час взаєморозрахунків між господарюючими суб'єктами. Г. Ямненко вважає такі ризики: «фінансові, виробничі, операційні, непередбаченої конкуренції, ринкові, бізнес-ризик, кредитні, митні, вибору не достатньо надійного контрагента, реалізаційні, умисного банкрутства, рейдерства тощо» [18].

Потрібно відзначити, що під час війни реалізація взаєморозрахунків між суб'єктами господарювання стає надзвичайно складним та ризикованим процесом.

Одним з найсуттєвіших ризиків являється виникнення проблем щодо оплати, оскільки порушується нормальний режим функціонування бізнес суб'єктів та банківської системи країни. Це може покликати непогашення виниклої дебіторської заборгованості, що, у свою чергу, може призвести до зменшення прибутку підприємства чи навіть спричинити збиток.

При цьому, існує ризик зменшення попиту на готову продукцію (роботи, послуги, товари) чи втрата покупців, що може покликати скорочення обсягу продажів та мати негативний вплив на поточний фінансовий стан господарюючого суб'єкта. З іншого боку, присутність нестабільності на ринку може сприяти нестачі продукції, що також не допомагатиме погашенню заборгованості по вже сплачених авансах.

Військовий стан може призвести до коливань валютних курсів, що впливають на ціни на товари, роботи, послуги. Крім того, непередбачувані і значні зміни цін на товарно-матеріальні цінності можуть вплинути на бізнес-транзакції. Відповідно, військові конфлікти можуть порушувати ланцюги поставок, спричиняючи затримки в поставках збільшуючи транспортні витрати.

Важливо зазначити, що активи залишаються дебіторською заборгованістю з моменту відвантаження продукції до моменту отримання коштів від покупця. Для прийняття своєчасних управлінських рішень щодо надходження коштів від покупців, вирішення спорів з дебіторами, скорочення дебіторської заборгованості та недопущення виникнення простроченої заборгованості важливе значення має

достовірна та оперативно сформована облікова інформація про розрахунки з покупцями та замовниками.

Специфічні проблеми, що виникають при здійсненні обліку дебіторської заборгованості в суб'єктах господарювання під час запровадження воєнного стану узагальнено на рисунку 1.8.

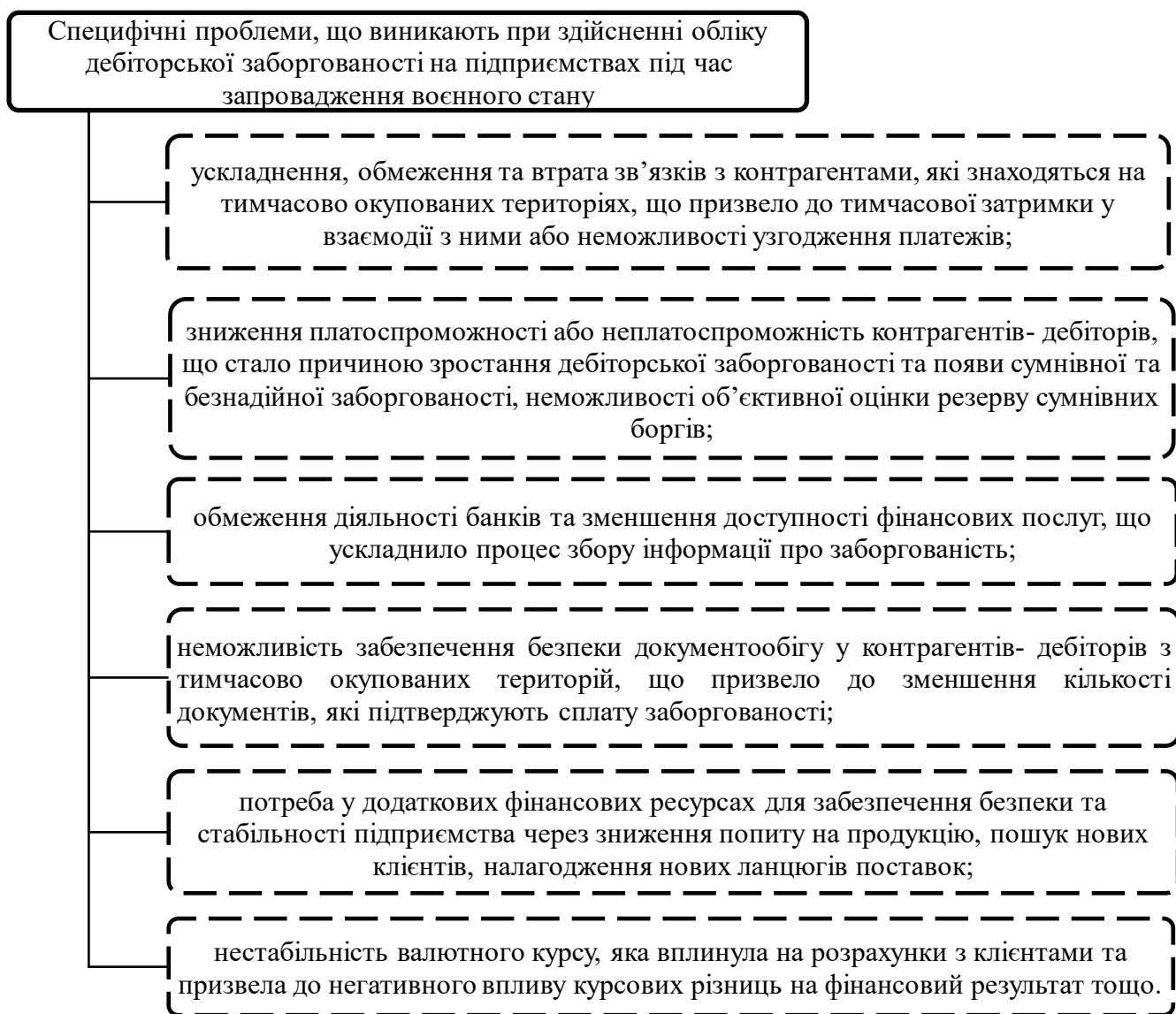

Рисунок 1.8 –Проблеми, що мають місце при здійсненні обліку дебіторської заборгованості під час запровадження воєнного стану

Джерело: узагальнено автором

Як підсумок, слід визнати, що облік дебіторської заборгованості в умовах дії воєнного стану перетворився у досить складний та інформаційно наповнений

процес. Завдання обліку даної облікової складової, для сприяння забезпеченню фінансової стабільності господарюючих суб'єктів згруповано на рисунку 1.9.

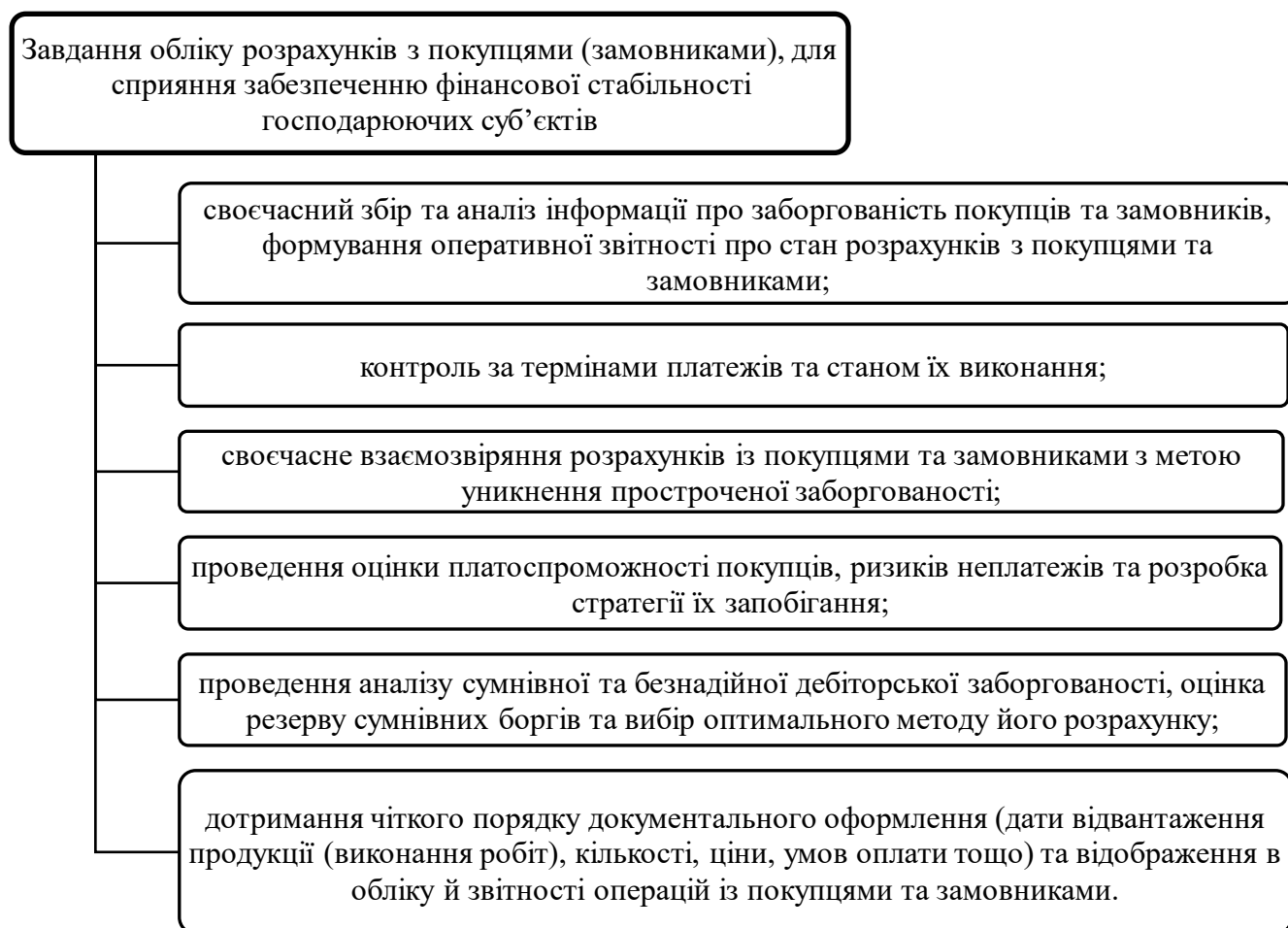

Рисунок 1.9 – Завдання обліку розрахунків з покупцями (замовниками), для сприяння забезпеченню фінансової стабільності господарюючих суб'єктів

Джерело: узагальнено автором

Процес ведення обліку операцій з покупцями та замовниками передбачає створення точної та своєчасної інформації, дотримання стандартних форм договорів та первинної документації по операціях, моніторинг поточних зобов'язань та регулярне проведення звірок з діловими партнерами. Відповідальність бухгалтера полягає в тому, щоб точно реєструвати всі господарські операції відповідно до встановлених правил [18].

Дебіторська заборгованість покупців і замовників являється ключовим аспектом облікової політики будь-якої компанії. У «Наказі про облікову

політику» викладено основні методи, процедури та компоненти, що регламентують облікове супродження дебіторської заборгованості. Ефективному контролю та управлінню з метою забезпечення своєчасного погашення дебіторської заборгованості сприяє належне закріплення в обліковій політиці ключових положень щодо операцій з покупцями та замовниками, таких як оцінка дебіторської заборгованості, організація документообігу, звірка розрахунків з покупцями та замовниками, створення функціонального плану рахунків та включення дебіторської заборгованості до фінансової звітності підприємства. Важливо підкреслити, що сформульована облікова політика відносно дебіторської заборгованості суттєво впливає на фінансовий стан та показники діяльності окремого господарюючого суб'єкта.

При веденні синтетичного обліку та аналітики операцій з дебіторами (в тому числі покупцями та замовниками) рекомендуємо розмежовувати дані, що стосуються операцій з покупцями товарів та операцій з замовниками послуг (таких як оренда, транспортування, розподіл електроенергії тощо). Така сегрегація необхідна для посилення контролю за окремими операціями з дебіторами та підвищення аналітичної точності інформації.

РОЗДІЛ 2

ПРАКТИЧНІ ПІДХОДИ ДО ОБЛІКОВОГО СУПРОВОДЖЕННЯ І ОПОДАТКУВАННЯ РОЗРАХУНКІВ З ПОКУПЦЯМИ І ЗАМОВНИКАМИ У ФІЛІЇ «ДОРБУДСЕРВІС» ДП «СУМСЬКИЙ ОБЛАВТОДОР»

2.1 Організаційно-економічна характеристика досліджуваної філії

Філія «Дорбудсервіс» дочірнього підприємства «Сумський облавтодор» відкритого акціонерного товариства ДАК «Автомобільні дороги України» реалізує власну діяльність у місті Лебедин за адресою вулиця Сумська 76.

Утворена філія для сприяння забезпеченню економічних інтересів та нагальних потреб держави з обслуговування, розвитку та вдосконалення автомобільних доріг загального користування, підвищення ефективності застосування наявних фінансових та матеріальних ресурсів, соціально-виробничого розвитку господарюючого суб'єкта.

Внутрішні документи визначають особливості функціонування досліджуваної філії в межах підприємства як не юридичної особи. Користується правами та дотримується обов'язків передбачених Положенням про філію та іншими діючими нормативними документами. ДП «Сумський облавтодор» несе відповідальність по зобов'язаннях філії. Філія «Дорбудсервіс» має можливість за дорученням директора підприємства укладати відповідні господарські договори та представляти їх узагальнені інтереси. Керівник досліджуваного суб'єкта господарювання виконує функції щодо дисциплінарної та матеріальної відповідальності щодо стану організаційно-фінансово-господарської діяльності та внутрішнього обліку підпорядкованого підрозділу.

Базове підприємство проводить будівництво, ремонт та належне утримання бази автомобільних доріг загального користування, реалізовує визначені державою програми. Предмет діяльності аналізованої філії «Дорбудсервіс» представлено на рисунку 2.1.

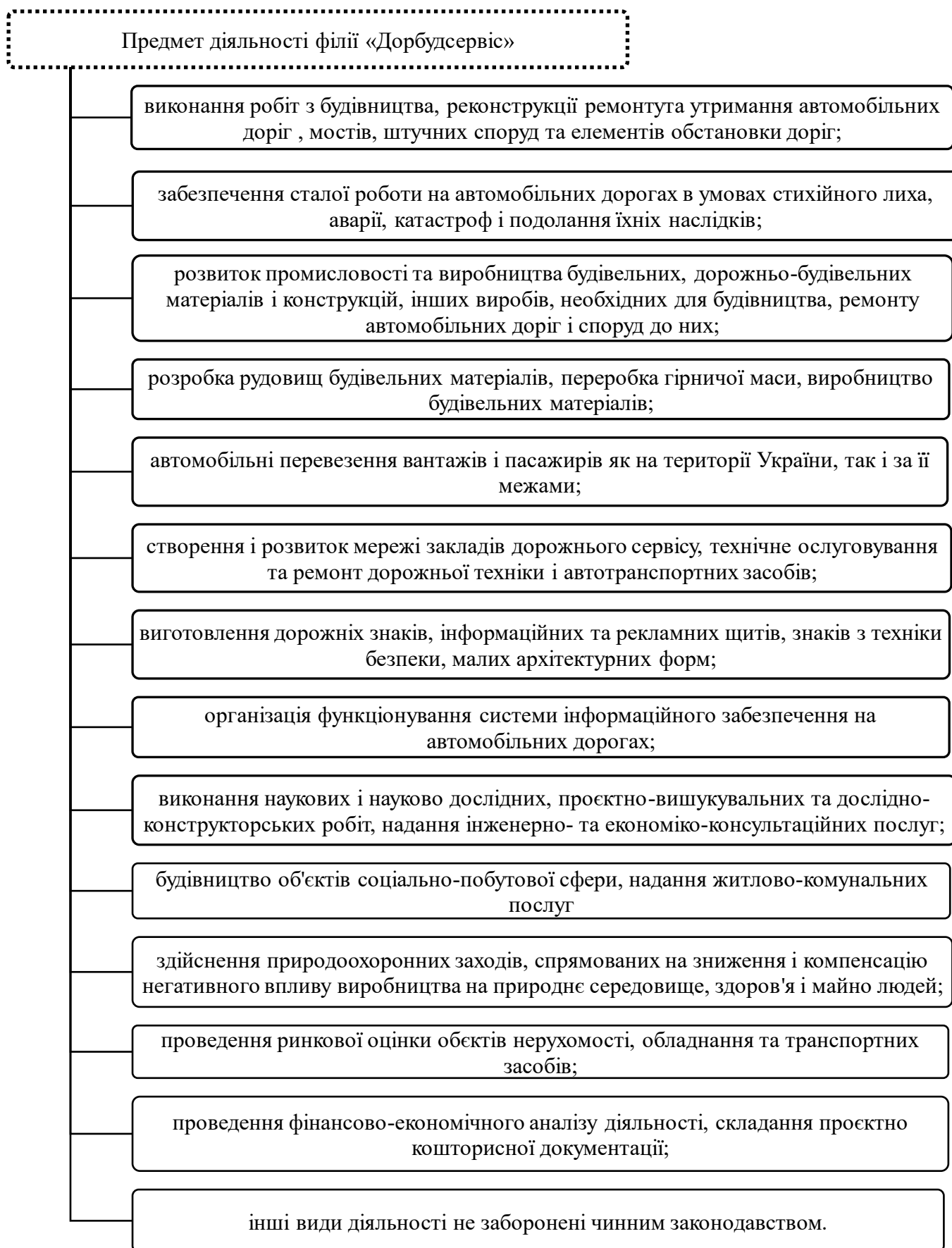

Рисунок 2.1 – Предмет діяльності базової філії

Джерело: сформовано автором

Філія може включати окремі відділи, підсобні виробництва, дільниці, ремонтно-механічні та інші структурні компоненти. Має всі бухгалтерські атрибути: рахунок у банку, окремий баланс та печатку. ДАК «Автомобільні дороги України» передає своєму дочірньому підприємству майно у користування, яке частково потрапляє до досліджуваної філії. Реалізація, передача в оренду чи найм, ліквідація даних активів проводиться за дорученням дочірнього підприємства.

Досліджувана філія самостійно здійснює облікове відображення власної діяльності та представлення її результатів у відповідних звітних формах. Безпосереднє управління філією покладено на начальника, посадові обов'язки якого, належним чином закріплено документально.

За надзвичайних умов діяльності, дії військового стану, філія намагається робити в повному обсязі своєчасну сплату податків та інших обов'язкових відрахувань, дотримуватись трудового законодавства, визначених правил та норм охорони праці, техніки безпеки тощо. Аналіз показників діяльності філія «Дорбудсервіс» вибудовано на показниках відповідних фінансових звітних форм (додаток А).

Важливою складовою аналізу діяльності окремого бізнес суб'єкта являється вивчення динаміки змін у відповідних показниках, які повинні відповідати класифікації, прийнятій у бухгалтерському обліку (таблиця 2.1).

Проведене дослідження представлених у таблиці 2.1 даних, дає підстави зауважити, що у звітному році у порівнянні з базисним, валовий прибуток зріс на 1270861 тис. грн., або майже 91%. При цьому, нами спостерігалось зменшення виручки від реалізації на 9233497 тис. грн. та собівартості реалізованих робіт та послуг на 10504358 тис. грн. (що виступило найвагомішим фактором впливу). В межах трьох досліджуваних років інші операційні доходи зросли на 8667 тис. грн. Одночасно, відбулось зростання адміністративних та інших витрат на 95254 тис. грн. та 380632 тис. грн. та зменшення суми витрат на збут 30296 тис. грн. відповідно. У 2021 році порівняно 2019 роком фінансовий результат від операційної діяльності у філії «Дорбудсервіс» зріс на 833938 тис. грн.

Таблиця - 2.1 Економічні показники фінансово-господарської складової діяльності філії «Дорбудсервіс» в межах 2019-2021 рр., тис. грн.

Показник	Роки			Відхилення 2021р. від 2019р. (+/-)
	2019	2020	2021	
Чистий дохід (виручка) від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	52728200	67140554	43494703	-9233497
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	51341151	68841810	40836793	-10504358
Інші операційні доходи	464477	473622	473144	8667
Адміністративні витрати	1110996	804119	1206250	95254
Витрати на збут	58605	67426	28309	-30296
Інші операційні витрати	503926	569987	884558	380632
Фінансові результати від операційної діяльності: прибуток (збиток)	177999	2669166	1011937	833938
Інші доходи	88254	2851	2880	-85374
Фінансові витрати	128800	43100	56262	-72538
Фінансові результати від звичайної діяльності до оподаткування: прибуток (збиток)	137453	-2709415	958555	821102
Чистий прибуток (збиток)	137453	-2709415	958555	821102
Рівень рентабельності (збитковості), %	0,27	-3,94	2,35	2,08 п.в.

Джерело: розраховано автором на підставі даних досліджуваної філії

В свою чергу, чистий прибуток у звітному році, порівняно з базовим зріс на 821102 тис. грн. (у 2020 році господарюючий суб'єкт отримав чистий збиток у сумі 2709415 тис. грн. Рівень рентабельності по роках періоду дослідження склав 0,27%, -3,94 % та 2,35% (зростання 2,08 п.в. у 2021 році порівняно з 2019 роком) відповідно, що вказує на варіативність отриманих фінансових результатів базовою філією.

При здійсненні оцінки фінансового стану господарюючого суб'єкта знаходить застосування певна система визначених показників, яка докладно та повно характеризує його організаційно-фінансовий стан. В залежності від ідентифікованої мети дослідження можна визначити перелік та кількість показників, що відображають функціонування підприємства за такими ознаками,

як ліквідність та платоспроможність, майновий стан, ділова активність, фінансова стійкість та рентабельність. Для оцінки поточного майнового стану бізнес суб'єкта необхідно використовувати індикатори, відображені у таблиці 2.2.

Таблиця 2.2 – Значення показників майнового стану та ефективності застосування необоротних активів філії «Дорбудсервіс» за 2019-2021 рр.

Показник	Роки			Відхилення 2021р. від 2019р. (+/-)
	2019	2020	2021	
Вартість основних засобів, тис. грн	1837151	1972200	1679102	-158049
Коефіцієнт зносу основних засобів	0,80	0,81	0,84	0,04
Фондоозброєність, тис. грн	20642,15	20124,49	22093,45	1451,30
Фондовіддача, грн	28,70	34,04	25,90	-2,80
Фондомісткість, грн	0,03	0,03	0,04	0,01

Джерело: розраховано автором на підставі даних досліджуваної філії

Оцінка відповідної групи показників дозволить визначити рівень ефективності використання наявного майна досліджуваною філією, чи проводиться оновлення необоротних активів сучасними засобами виробництва, а також чи відбувається оновлення як морально так і фізично застарілого устаткування й обладнання. Представлені показники майнового стану та ефективності задіяних наявних необоротних активів надають підстави для твердження про їх погіршення в межах звітнього року у порівнянні із взятим за базис. Даний факт підтверджує зменшення загальної суми задіяних у філії господарських засобів на 158049 тис. грн. Коефіцієнт зносу у 2021 році у співставленні з 2019 роком зріс на 0,04 і має фактичне значення 0,84, що являється досить негативним фактором. Зазнав зменшення показник фондовіддачі на 2,80 грн. при одночасному зростанні фондомісткості на 0,01 грн. Досить суттєво зросла фондоозброєність (на 1451,30 тис. грн). При цьому, вирішальним фактом впливу виступило зменшення кількості працівників з 89 до 76 осіб.

Ліквідність визначається як здатність швидко та без втрат перетворити наявний актив на готівку, зберігаючи його поточну ринкову вартість. При оцінці

ліквідності базової філії аналізується достатність поточних активів для погашення поточних зобов'язань. Платоспроможність базового суб'єкта господарювання являється ключовою умовою його фінансово-господарської діяльності. Платоспроможність бізнес-суб'єкта визначається його здатністю вчасно здійснювати платежі та виконувати фінансові зобов'язання за рахунок готівкових та легко мобілізованих активів. Згідно з принципом зростаючої ліквідності виділяють три рівні платоспроможності: грошову, розрахункову та ліквідну. Оцінка платоспроможності та ліквідності досліджуваної філії проводиться на основі показників, представлених у таблиці 2.3.

Таблиця 2.3 – Значення коефіцієнтів ліквідності та платоспроможності філії «Дорбудсервіс» за 2019-2021 рр.

Показник	Роки			Відхилення 2021р. від 2019р. (+/-)
	2019	2020	2021	
1. Коефіцієнт грошової платоспроможності (абсолютної ліквідності)	0,06	0,08	0,02	-0,04
2. Коефіцієнт розрахункової платоспроможності	0,08	0,15	0,13	0,05
3. Коефіцієнт критичної ліквідності (швидкої ліквідності)	0,09	0,25	0,12	0,03
4. Загальний коефіцієнт ліквідності (коефіцієнт покриття)	0,95	0,73	0,79	-0,16

Джерело: розраховано автором на підставі даних досліджуваної філії

Після аналізу проведеного дослідження можна сформулювати окремі висновки. Коефіцієнт абсолютної ліквідності філії протягом років досліджуваного періоду зменшився на 0,04. Невідповідність розрахованого значення теоретично-граничному розміру вказує на той факт, що присутні поточні зобов'язання не перекриваються активами, які мають високу ліквідність. Цей факт вказує на те, що філія не може в обмеженій короткостроковій перспективі своєчасно покрити власні короткострокові зобов'язання.

Коефіцієнт покриття зменшився на 0,16, що означає, що на кожну 1 грн. поточних зобов'язань припадає лише 0,79 грн. поточних активів. Цей показник не

до кінця відповідає теоретично обґрунтованій граничній величині, що вказує на те, що наявні поточні зобов'язання у значній мірі перевищують поточні активи у філії. Також спостерігається тенденція до збільшення коефіцієнта розрахункової платоспроможності на 0,05.

Коефіцієнт швидкої ліквідності (критичної) зріс на 0,03, але не досягнув теоретично-обґрунтованої граничної величини, що вказує на той факт, що зобов'язання філії «Дорбудсервіс» можуть бути погашені за рахунок очікуваних надходжень коштів від виконаних робіт та наданих послуг. Оцінка поточної фінансової стійкості являється важливою складовою діяльності бізнес-суб'єкта, оскільки вона відображає стабільність функціонування компанії на довгострокову перспективу. Для оцінки фінансової (ринкової) стійкості досліджуваної філії були використані показники, представлені в таблиці 2.4.

Таблиця 2.4 - Трансформація значень коефіцієнтів фінансової стійкості філії «Дорбудсервіс» за 2019-2021 рр.

Показник	Роки			Відхилення 2021р. від 2019р. (+/-)
	2019	2020	2021	
1.Коефіцієнт фінансової незалежності(автономії)	0,79	0,58	0,75	-0,04
2.Коефіцієнт фінансової стабільності	3,70	1,41	3,06	-0,64

Джерело: розраховано автором на підставі даних досліджуваного товариства

Аналізуючи дані представлені у вищенаведеній таблиці можемо констатувати, що значення коефіцієнту автономії зменшилось на 0,04. Даний коефіцієнт перебуває в межах рекомендованої граничної величини, що вказує на фінансову стійкість базової філії. Фінансисти вважають, якщо даний коефіцієнт більше або дорівнює 0,5, то ризик для кредиторів мінімальний: реалізувавши частину наявного майна, що було накопичено за рахунок власних коштів, господарюючий суб'єкт матиме можливість погасити власні боргові зобов'язання.

Значення коефіцієнт фінансової стабільності за період з 2019 р. по 2020 р. має тенденцію до зменшення (зменшилось на 0,64), і в 2021 р. склало 3,06. Значення досліджуваного коефіцієнту перебуває в межах рекомендованої

граничної величини, оскільки відповідний показник значно вищий за 1, то можемо зауважити, що власники на 75% фінансують своє товариство.

Середній розмір та питому вагу дебіторської заборгованості філії «Дорбудсервіс» в межах періоду дослідження візуалізовано на рисунку 2.2.

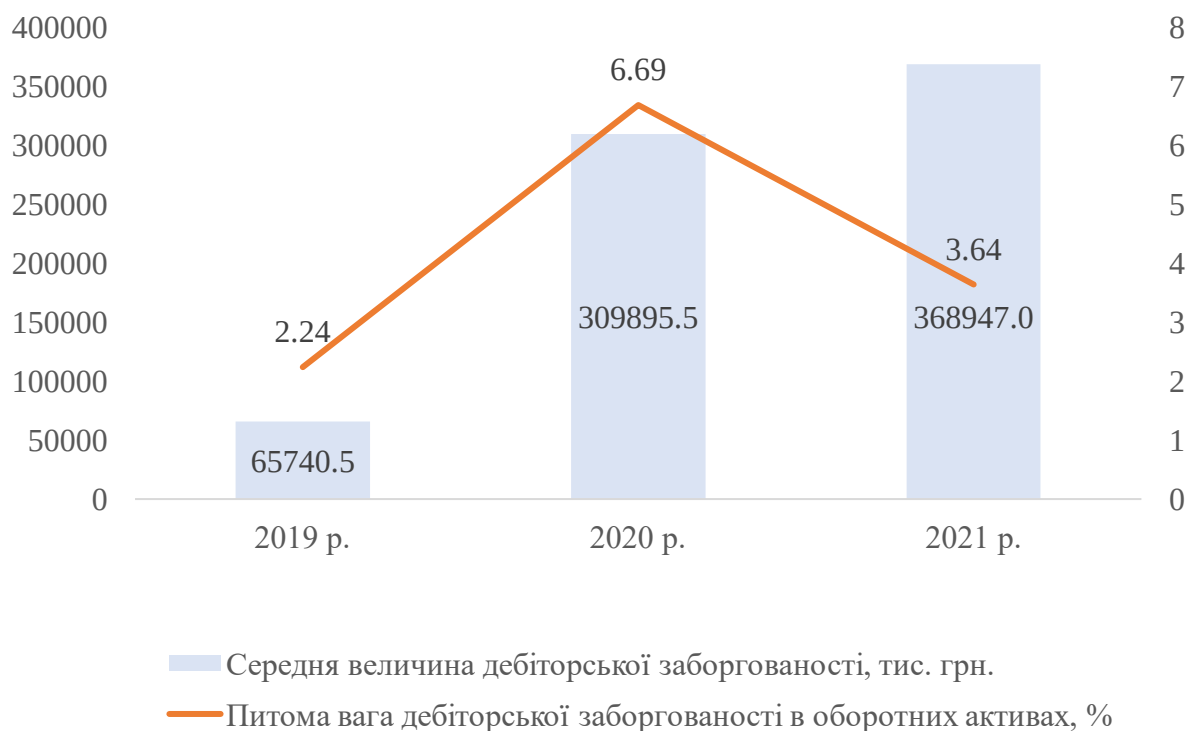

Рисунок 2.2 – Середній розмір та питома вага дебіторської заборгованості філії «Дорбудсервіс»

Джерело: сформовано автором

В якості узагальнення, можемо зазначити, що сума дебіторської заборгованості за три роки дослідження зростає на 303206,5 тис. грн. В той же час, її питома вага у складі оборотних активів варіюється від 2,24 % у 2019 році до 6,69 % у 2020 році, у 2021 році даний показник дорівнював 3,64 %.

Рентабельність представляє собою одну з найвагоміших компонент аналізу діяльності (фінансово-господарської складової) суб'єкта господарювання будь-якої сфери чи галузі без акценту уваги на формі власності ті (таблиця 2.5).

Дані таблиці показують, що філія «Дорбудсервіс» мала варіативні результати у своїй діяльності протягом досліджуваного періоду. Впродовж двох

років бізнес суб'єкта був прибутковим: у 2019 та 2021 роках рентабельність становила 0,27% та 2,35% відповідно, а у 2020 році був зафіксований рівень збитковості (-3,94%). У 2021 році рентабельність активів, власного капіталу, продукції та продажу також зросла (відповідно 3,38%, 4,99%, 6,51% та 2,33%).

Таблиця 2.5 - Показники рентабельності філії «Дорбудсервіс» за 2019-2021 рр.

Показник	Роки			Відхилення 2021р. від 2019р. (+/-)
	2019	2020	2021	
1.Рентабельність активів (Рентабельність сумарного капіталу), %	0,60	-11,22	3,38	2,78 п.в.
2. Рентабельність власного капіталу (прибуток на власний (акціонерний) капітал підприємства), %	0,78	-16,52	4,99	4,21 п.в.
3.Рентабельність продажу, %	0,34	3,98	2,33	1,99 п.в.
4. Рентабельність продукції, %	2,70	-2,47	6,51	3,81 п.в.

Джерело: розраховано автором на підставі даних досліджуваної філії

Ці індикатори характеризуються зростанням чистого прибутку філії «Дорбудсервіс», який склав - 958555 тис. грн. Також відзначається тенденція зростання цього показника, оскільки у 2021 році чистий прибуток збільшився на 821102 тис. грн порівняно з 2019 роком.

Проведений аналіз діяльності (фінансово-господарської складової) філії «Дорбудсервіс» за три роки відобразив той факт, що за аналізуємий період, результати та показники діяльності носять варіативний характер, досліджувана філія являється у достатній мірі фінансово стійкою.

2.2 Організація обліку розрахунків з покупцями і замовниками в умовах функціонування досліджуваної філії

Угода між постачальником і покупцем щодо розрахунків визначається у господарських договорах, які спрямовані на встановлення, зміну або припинення цивільних прав та передбачених обов'язків. Окрім цього, для відображення операцій у бухгалтерському обліку необхідно мати відповідні первинні

документи, які є основним джерелом інформації для контролю розрахункових відносин з покупцями та замовниками. Використання в філії «Дорбудсервіс» таких документів у бухгалтерському обліку, що підтверджують процес реалізації, можливе лише за умови їхньої чинної юридичної сили та визначеної доказовості, включаючи належні реквізити, підписи відповідальних осіб та відбиток печатки. Налагоджений документообіг між підприємством та його контрагентами свідчить про ефективне управління, що допомагає уникнути штрафних санкцій та контролювати матеріально підзвітних осіб. У зв'язку з тим, що багато виконавців беруть участь у створенні та передачі первинних документів у процесі господарської діяльності, існує ризик втрати документа, неправильного або несвоєчасного його заповнення. Це підкреслює важливість раціональної системи дій персоналу щодо оформлення та передачі документів, а також упорядкування загальної облікової інформації в документообігу досліджуваного господарюючого суб'єкта.

Первинне документальне супроводження господарських операцій щодо формування та погашення поточної заборгованості при здійсненні розрахунків з покупцями (замовниками) у досліджуваній філії знайшли відображення на рисунку 2.3.

Згідно з вимогами ПКУ, у філії «Дорбудсервіс» всі дані податкового обліку повинні бути підтверджені первинною документацією. Базовий господарюючий суб'єкт може створювати свої власні первинні документи, але лише за умови, що вони містять всі необхідні реквізити. Під час здійснення реалізації товарів чи надання відповідних послуг на філії формується видаткова накладна чи акт виконаних робіт (послуг). Ці документи складаються у двох примірниках, один екземпляр з яких перебуває у підприємства-продавця, а інший надсилається покупцеві. Кожна видаткова накладна (чи акт виконаних робіт) повинна включати перелік обов'язкових реквізитів, такі як:

- найменування, адреса, телефон,
- номер банківського рахунку постачальника та покупця,
- дату і номер,

- підписи відповідальних посадових осіб,
- зміст господарської операції та її вартість у грошовому або натуральному вираженні
- печатка підприємства.

Рисунок 2.3 – Складові, що задіяні у документуванні розрахунків з покупцями (замовниками) у філії «Дорбудсервіс»

Джерело: сформовано автором

Право на отримання товару уповноваженою особою від імені покупця підтверджується довіреністю, яка повинна містити реквізити накладної, на підставі якої товар отримується, а також дані працівника. За допомогою видаткової накладної формується рахунок-фактура, який являється основним

первинним документом при розрахункових операціях. У рахунку-фактурі зазначаються:

- порядковий номер та дата видачі рахунку,
- найменування та реквізити постачальника товарів,
- найменування та реквізити одержувача товарів,
- вартість та ціна товару,
- сума ПДВ.

Згідно з вимогами податкового законодавства України, кожна організація (в т.ч. філія «Дорбудсервіс»), незалежно від виду діяльності, повинна виставляти рахунок-фактуру разом з документами, що підтверджують факт виконання зобов'язань по заключеному договору. Документація являється важливою складовою бухгалтерського обліку, оскільки вона використовується для контролю за господарськими операціями та необхідна для їх представлення в бухгалтерських облікових регістрах.

Під час реалізації готової продукції (товарів) або виконанні робіт чи послуг досліджувана філія зазвичай не одержує оплату негайно, що означає, що покупці та замовники отримують кредит. Таким чином, від моменту продажу до моменту отримання платежу активи підприємства вважаються дебіторською заборгованістю. Сума дебіторської заборгованості (поточної) за продукцію (роботи, товари, послуги) у філії «Дорбудсервіс» відображає зобов'язання замовників (покупців) за виконані роботи (послуги) отримані товари (продукцію), за винятком тих, що гарантовані векселями. Поточна заборгованість дебіторів за продукцію, надані послуги та виконані роботи у базовому підприємстві вважається активом з моменту визнання отриманого доходу від реалізації продукції (чи товарів), наданих послуг та виконаних робіт, і оцінюється за первісною вартістю.

Бухгалтерські рахунки поділяються на синтетичні та аналітичні за способом групування та узагальнення облікових даних. Синтетичний облік передбачає узагальнення даних бухгалтерського обліку про види майна, зобов'язання та господарські операції за певними економічними ознаками і ведеться на

синтетичних рахунках. Для обліку дебіторської заборгованості (поточної) за відвантажену продукцію (чи товари), надані послуги або виконані роботи, у філії «Дорбудсервіс» застосовується бухгалтерський рахунок 36 «Розрахунки з покупцями та замовниками» згідно Плану рахунків. Цей рахунок використовується для облікового відображення розрахунків із замовниками та покупцями за поставлену продукцію, товари та виконані роботи.

На рахунку 36 «Розрахунки з покупцями і замовниками» по дебету відображається сума, яка стосується продажної вартості продукції (робіт, товарів, послуг), що була реалізована (включаючи бартерні угоди), з урахуванням ПДВ, акцизів та інших передбачених обов'язкових зборів та податків, які потрібно сплатити до бюджетних та передбачених позабюджетних фондів і які включаються до вартості реалізованої продукції. Структура рахунку 36 «Розрахунки з покупцями та замовниками» представлена на рисунку 2.4.

Рахунок 36 «Розрахунки з покупцями та замовниками»		
Дебет		Кредит
Сальдо на початок періоду	Наявність дебіторської заборгованості за продукцію (товари, роботи, послуги) на початок звітного періоду	
Продажна вартість реалізованої продукції, товарів, виконаних робіт, наданих послуг (у тому числі на виконання бартерних контрактів), яка включає податок на додану вартість, акцизи та інші податки, збори (обов'язкові платежі), що підлягають перерахуванню до бюджету та позабюджетних фондів і включені до вартості реалізації		Отримання грошових коштів на рахунки в банківських установах у погашення дебіторської заборгованості за продукцію (товари, роботи, послуги); Отримання готівкових грошових коштів в касу підприємства в погашення дебіторської заборгованості; Отримання оплат іншими розрахунками (чеками, акредитивами, векселями) в погашення дебіторської заборгованості; Суми заліку заборгованостей (за отриманими від покупців і замовників авансами).
Сальдо на кінець періоду	Наявність дебіторської заборгованості за продукцію (товари, роботи, послуги) на кінець звітного періоду	

Рисунок 2.4 – Порядок формування даних в межах базового досліджуваного рахунку у філії «Дорбудсервіс»

Джерело: сформовано автором

На рахунку, по кредиту, також відображаються суми платежів, які надійшли на рахунок підприємства в банках, в касу готівкою чи інші види розрахунків.

Субрахунки, які відкриваються до рахунку 36 «Розрахунки з покупцями і замовниками», у філії «Дорбудсервіс» включають:

- 361 «Розрахунки з вітчизняними покупцями», де відображається інформаційне супроводження розрахунків із замовниками та покупцями на митній території України;

- 362 «Розрахунки з іноземними покупцями», де відображається інформаційне супроводження розрахунків щодо іноземних замовників та покупців щодо операцій з експорту товарів, робіт та послуг;

Рахунок 36 кореспондує з рахунками, зазначеними у таблиці 2.6.

Таблиця 2.6 – Кореспондуючі рахунки з рахунком 36 «Розрахунки з покупцями та замовниками» у філії «Дорбудсервіс»

Рахунок 36 «Розрахунки з покупцями та замовниками» кореспондує з рахунками:	
За дебетом з кредитом рахунків:	За кредитом з дебетом рахунків:
30 – «Готівка»	30 – «Готівка»
31 – «Рахунки в банках»	31 – «Рахунки в банках»
37 – «Розрахунки з різними дебіторами»	34 – «Короткострокові векселі одержані»
42 – «Додатковий капітал»	35 – «Поточні фінансові інвестиції»
48 – «Цільове фінансування і цільові надходження»	37 – «Розрахунки з різними дебіторами»
64 – «Розрахунки за податками й платежами»	38 – «Резерв сумнівних боргів»
70 – «Доходи від реалізації»	42 – «Додатковий капітал»
71 – «Інший операційний дохід»	50 – «Довгострокові позики»
76 – «Страхові платежі»	51 – «Довгострокові векселі видані»
	60 – «Короткострокові позики»
	62 – «Короткострокові векселі видані»
	63 – «Розрахунки з постачальниками та підрядниками»
	64 – «Розрахунки за податками й платежами»
	65 – «Розрахунки за страхування»
	68 – «Розрахунки за іншими операціями»
	70 – «Доходи від реалізації»
	76 – «Страхові платежі»
	84 – «Інші операційні витрати»
	85 – «Інші затрати»
	90 – «Собівартість реалізації»
	93 – «Витрати на збут»
	94 – «Інші витрати операційної діяльності»

Джерело: узагальнено автором

Бухгалтерські проведення щодо організації облікового відображення розрахунків із замовниками та покупцями у досліджуваній філії відображено у таблиці 2.7.

Таблиця 2.7 - Облікове відображення на рахунках операцій щодо здійснення розрахунків з покупцями (замовниками)

№з/п	Зміст господарської операції	Кореспонденція рахунків	
		Дебет	Кредит
1	Повернення грошових коштів, раніше отриманих за реалізовану продукцію та надані послуги після повернення продукції або у випадку зайвого перерахування сум	36	30 31
2	Відображення виникнення доходу і дебіторської заборгованості в момент реалізації продукції, товарів, робіт і послуг	36	70
3	Відображення отримання іншого операційного доходу при: - реалізації інших оборотних активів; - від операційної оренди активів; - від операційної курсової різниці, отриманої при перерахунку дебіторської заборгованості іноземних покупців.	36	712 713 714
4	Відображення надходження коштів за раніше відвантажену продукцію	30 31	36
5	Отримання короткострокового векселя в рахунок забезпечення дебіторської заборгованості	34	36
6	Погашення заборгованості покупців еквівалентами грошових коштів та поточними фінансовими інвестиціями	35	36
7	Списання дебіторської заборгованості за рахунок резерву сумнівних боргів	38	36
8	Отримання довгострокового векселя в рахунок забезпечення дебіторської заборгованості	162	36
9	Взаємозарахування заборгованостей у випадку попередньої оплати продукції	681	36
11	Відображення суми знижок, наданих після реалізації	70	36
12	Зменшення дебіторської заборгованості покупців у зв'язку з виконанням ними робіт, які за умовами продажу мають виконуватися підприємством-постачальником	93	36

Джерело: узагальнено автором

Процедуру відображення облікової інформації щодо здійснення розрахунків в межах досліджуваної теми на рахунках бухгалтерського обліку у базовій філії «Дорбудсервіс» на умовах проведення наступної оплати візуалізовано нижче в таблиці 2.8.

Таблиця 2.8 - Облікове відображення на рахунках операцій щодо реалізації готової продукції з дотриманням умов наступної оплати

№	Первинний документ	Зміст господарської операції	Кореспондуючі рахунки		Сума, грн.
			Дебет	Кредит	
1	Накладна на відпуск	Відвантажено покупцю готової продукції в кількості 55 шт. за ціною 1855 грн. та відображено дохід від реалізації	361	701	122430
2	Податкова накладна	Відображено податкові зобов'язання з ПДВ у складі вартості реалізованої готової продукції	701	641/ПДВ	20405
3	Бухгалтерська довідка	Списано собівартість реалізованої готової продукції	901	26	45911
4	Виписка банку	Отримано оплату на поточний рахунок у банку від покупця за реалізовану готову продукцію	311	361	122430

Джерело: узагальнено автором

Процедура представлення належної облікової інформації щодо розрахунків із замовниками (покупцями) з дотриманням умов передоплати деталізовано у таблиці 2.9.

Таблиця 2.9 - Облікове представлення на рахунках операцій щодо реалізації готової продукції з дотриманням умов попередньої оплати

№	Первинний документ	Зміст господарської операції	Кореспондуючі рахунки		Сума, грн.
			Дебет	Кредит	
1	Виписка банку	Отримано на поточний рахунок у банку попередню оплату від покупця за готову продукцію	311	681	30000
2	Податкова накладна	Відображено податкові зобов'язання з ПДВ у складі отриманої попередньої оплати	643	641 /ПДВ	5000
3	Накладна на відпуск	Відвантажено покупцю готову продукцію в кількості 2000 шт. і відображено дохід від реалізації	361	701	30000
4	Податкова накладна, накладна	Списано раніше відображену суму податкових зобов'язань з ПДВ	701	643	5000
5	Бухгалтерська довідка	Відображено залік заборгованості з покупцем	681	361	30000
6	Бухгалтерська довідка	Списано собівартість реалізованої готової продукції	901	26	15000

Джерело: узагальнено автором

Для опису діяльності бухгалтерських об'єктів, у межах базового господарюючого суб'єкта, використовуються аналітичні рахунки, які включають в себе не лише грошові показники, але й натуральні та трудові вимірювачі.

Облік наявності та змін окремих видів та об'єктів господарських грошових засобів, а також джерел їх утворення з використанням різних вимірювачів, називається аналітичним рахунком. Аналітика розрахунків із покупцями (замовниками) має бути проведена окремо для кожного клієнта, за кожним рахунком, що підлягає оплаті, та за кожною операцією. Крім того, аналітичний облік експортної діяльності робіт (товарів, послуг) має проводитись як в національній так і з дублюванням в іноземній валюті відповідно до зовнішньоекономічних договорів.

Організація аналітики в обліку розрахунків із дебіторами за реалізовану продукцію повинна забезпечувати швидкий та своєчасний доступ керівництву компанії до повної інформації про стан рахунків з метою:

- аналізу динаміки дебіторської заборгованості,
- формування кредитної політики, системи кредитних умов,
- систематизації та аналізу інформації про клієнтів,
- моніторингу заборгованості дебіторів за продукцію,
- формування критеріїв платоспроможності дебіторів,
- розробки процедур своєчасного погашення заборгованості,
- створення ефективної системи контролю за рухом та погашенням дебіторської заборгованості,
- розрахунку прогнозного розміру резерву сумнівних боргів.

2.3 Особливості реалізації процедури оподаткування розрахунків з покупцями і замовниками в досліджуваній філії

Філія «Дорбудсервіс» знаходиться в межах дії загальної системи оподаткування. На підприємстві процедура оподаткування розрахунків з дебіторами здійснюються через рахунок 64 «Розрахунки за податками й

платежами». На цьому рахунку представлено суму платежів, що були нараховані (за кредитом) та їх сплата за дебетом. У системі обліку у філії задіяні субрахунки представлені на рисунку 2.5.

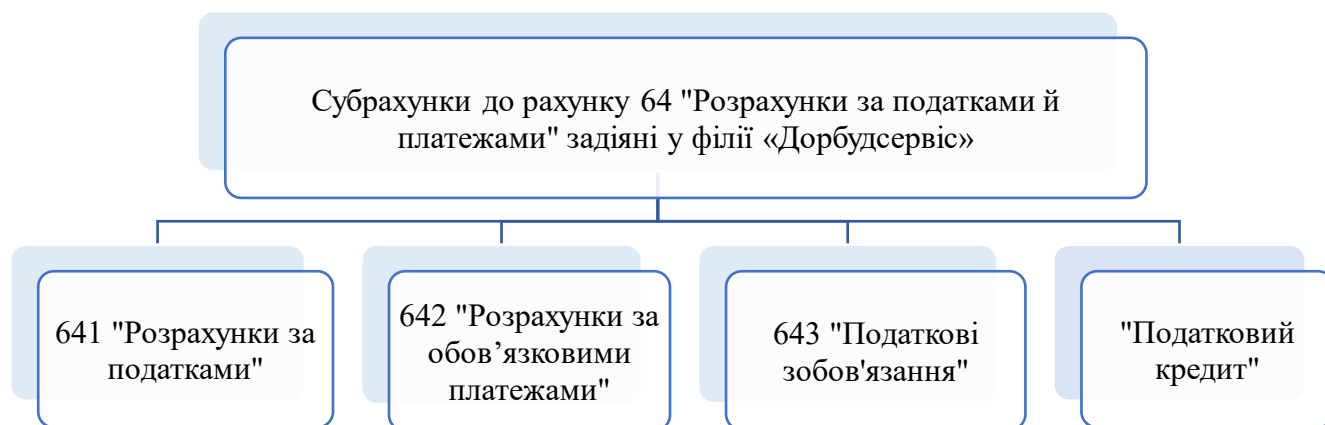

Рисунок 2.5 – Субрахунки до рахунку 64 задіяні у філії «Дорбудсервіс»

Джерело: сформовано автором

Згідно з чинним податковим законодавством, підтвердженням податкового обліку виступають первинні документи, аналітичні регістри обліку податків та розрахунків податкової бази. Усі документи щодо податків формуються в діючій системі податкового обліку суб'єкта господарювання. Для облікового відображення розрахунків з ПДВ використовується субрахунок 641 «Розрахунки за податками». Основними документами по ПДВ виступають платіжні доручення, рахунки-фактури, затверджена податкова декларація та податкова накладна.

Рахунок-фактура (його наявність) являється обов'язковим для відшкодування ПДВ з придбаних матеріальних цінностей. Податкова накладна формується в електронному вигляді і проходить реєстрацію в діючому Єдиному реєстрі податкових накладних. Після завершення податкового періоду у досліджуваній філії складають податкову декларацію з ПДВ.

При розрахунках з дебіторами у філії «Дорбудсервіс» мають місце податкове зобов'язання (призначений субрахунок 643) та податковий кредит (призначений субрахунок 644). Податкове зобов'язання з ПДВ - це сума податку на додану вартість, нарахована за реалізацію товарів, робіт, послуг протягом

звітнього податкового періоду. Податковий кредит дозволяє платникам податку зменшити суму ПДВ власних податкових зобов'язань.

У таблиці 2.10 представлено кореспондуючі рахунки з обліку розрахунків досліджуваного підприємства з ПДВ

Таблиця 2.10 – Кореспондуючі рахунки з обліку ПДВ

№	Дебет	Кредит	Зміст господарської операції
1.	70	643	Відображено розрахунки по ПДВ;
2.	643	641	Відображено податкове зобов'язання з ПДВ;
3.	641	644	Відображено податковий кредит з ПДВ;
4.	644	631	Відображено рахунки по ПДВ

Джерело: узагальнено автором.

На підприємстві в обов'язковому порядку формується податкова звітність, яка представляється до відповідного органу державної податкової служби. Усі суми вказані в тисячах гривень, без урахування копійок, і округлені згідно загальностановлених правил. Аналітичний облік за рахунком 64 організовано за наявними видами податків. Формування облікової аналітики має забезпечити можливість отримання даних відносно поточних податкових платежів, їх протермінованої складової, наявних штрафних санкцій, відстрочених та розстрочених сум зі сплати податків (чи зборів). Облікове відображення податків здійснюється у журналі ордері до рахунку 64.

На сьогодні виступає актуальним обговорення питань податкових пільг. Хоча податкові пільги часто можуть сприяти ухиленню від оподаткування, існує позитивний досвід їх використання для розвитку підприємництва. Порівнюючи різні інструменти підтримки господарюючого суб'єкта, застосування податкових заходів має свої переваги:

- вони реалізуються через існуючий апарат податкової адміністрації;
- зазвичай приносять політичні вигоди;
- спрощення податкових правил може зменшити витрати на дотримання податкового законодавства та покращити систему;

- параметри податкової системи можуть бути використані для досягнення кон'юнктурних цілей, таких як боротьба з безробіттям;
- податкові заходи є гнучкими.

Діяльність філії «Дорбудсервіс» передбачає сплату податків та зборів до різних бюджетів. Це вимагає ведення спеціалізованого податкового обліку та формування та подання форм звітності, а постійні зміни в законодавстві потребують постійного контролю. Тому важливо контролювати правильність розрахунків податків та зборів, щоб виконувати вимоги діючого законодавства та мінімізувати витрати. При вдосконаленні податкової системи слід керуватися фундаментальними принципами її побудови.

Усі передбачені принципи оподаткування можуть бути об'єднані у 4 групи (рисунок 2.6).

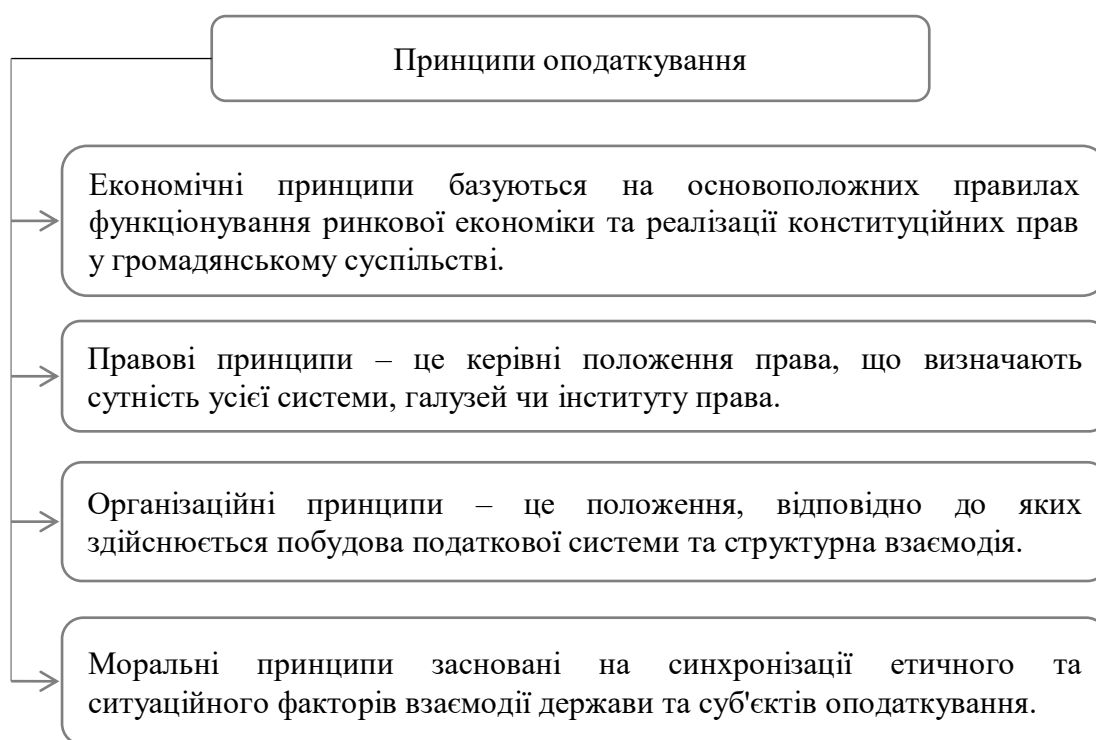

Рисунок 2.6 - Представлення принципів оподаткування

Джерело: сформовано автором.

У функціонуючій системі принципів не знайшли відображення два важливі організаційні принципи, котрі спрямовані на підвищення ефективності

прогнозування податкових надходжень та забезпечення дотримання обов'язку сплати податків усіма групами платників.

Принцип математичної прогнозованості - це принцип, відповідно до якого, будь-який введений податок повинен бути визначений так, щоб передбачувані податкові надходження були однозначно прораховані. Цей принцип визначає, що податки мають бути структуровані таким чином, щоб мінімізувати можливість помилкових оцінок надходжень або недоотримання податків, що залежать від різних факторів, таких як ставки податку, пільги, порядок обчислення та сплати.

Принцип неминучості сплати – це принцип, який максимально ускладнює можливість ухилення від сплати будь-якого введеного податку. Хоча всі повинні сплачувати податки та дотримуватися податкового законодавства, формулювання податків повинно бути таким, щоб уникнути можливості їх неоднозначного тлумачення або знаходження «правових дірок», які дозволяють уникнути сплати.

Принципи оподаткування важливі, але не достатні для вдосконалення податкової системи. Важливо переконатися, що податки виконують не лише соціальні функції та задовольняють потреби бюджету, але й є оптимальними: кількість податків та база оподаткування повинні відповідати поточним потребам держави.

Один із найвагоміших аспектів функціонування податкової системи - це оцінка присутнього рівня податкового навантаження та наявного його впливу на роботу бізнес суб'єкта. Податкова система складається з різних податків та зборів, які необхідно сплачувати відповідно до законодавства. Сам бізнес суб'єкт відповідає за організацію своєї системи обліку податків. На сьогоднішній день підприємства відмовляються від використання схем можливого ухилення від сплати податків. Чесне ведення бізнесу стає все більш безпечним вибором для власників бізнесу.

Господарюючі суб'єкти змушені одночасно сплачувати податки у встановленому обсязі та знаходити законні способи зниження податкового тягара до прийняттого рівня або навіть збільшення суми податку для уникнення надмірної уваги з боку контролюючих органів.

Підприємство здійснює оцінку ефективності свого податкового навантаження для оптимізації своєї системи оподаткування. Оптимізація податкової системи включає процес мінімізації та усунення помилок в обліковій системі окремого підприємства. Важливо визначити оптимальний рівень податків для сплати досліджуваною філією. Оцінка податкових зобов'язань грає важливу роль у визначенні, наскільки складною являється існуюча податкова система для економічного суб'єкта, і яку частку ресурсів спрямовують платежі до бюджету, а також визначенні податкового навантаження підприємства.

Дебіторська заборгованість у разі діяльності підприємства в межах загальної системи оподаткування відображається без урахування ПДВ. У випадку, якщо підприємство діє за спрощеною системою оподаткування, дебіторська заборгованість відображається у повному обсязі. Метою оподаткування для господарюючого суб'єкта являється сплата податків, що змушує платників податків аналізувати діючу систему оподаткування, оскільки зниження податкового навантаження має прямий вплив на збільшення прибутку та фінансових ресурсів окремого платника податків.

Для покращення (вдосконалення) процесу оподаткування розрахунків щодо різних дебіторів можлива імплементація заходів представлених на рисунку 2.7.

Рисунок 2.7 – Заходи щодо вдосконалення оподаткування розрахунків з різними дебіторами

Джерело: узагальнено автором

Перед фахівцями діючої бухгалтерської служби філії «Дорбудсервіс» наявне неминуче завдання практичної імплементації та реалізації вимог ПКУ. Потрібно сформувати таку оптимальну облікову систему, яка сприятиме мінімізації трудових витрат на обробку актуальної інформації та забезпечить подальший контроль за створенням податкової бази. Інформація щодо даних податкового обліку, які мають бути відображені, представлено на рисунку 2.8.

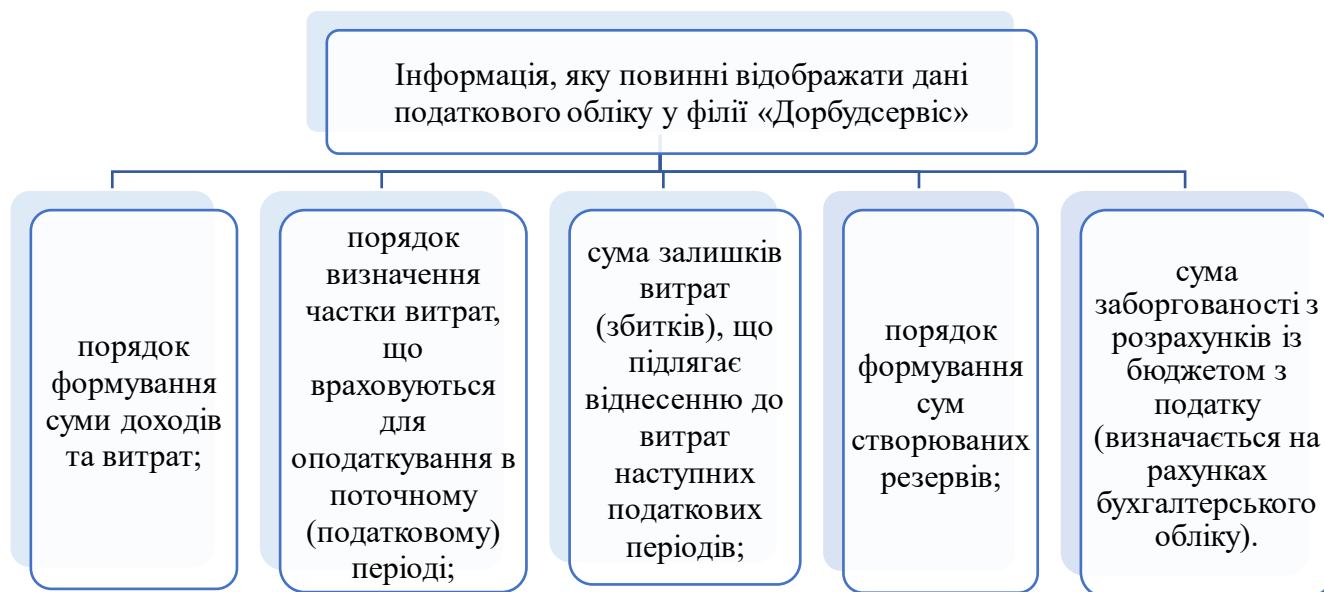

Рисунок 2.8 – Інформація, яку повинні відображати дані податкового обліку
Джерело: узагальнено автором

Дослідимо найбільш виправдану (раціональну) організацію процесу оподаткування в межах досліджуваної філії. Її складові етапи представлено на рисунку 2.9.

Побудова оподаткування із застосуванням бази даних бухгалтерського обліку обумовлюється тим фактом, що у бухгалтерському обліку знаходить використання система подвійного запису, що являє собою важливий та найбільш ефективний засіб самоконтролю щодо належної повноти облікового супроводження господарських операцій.

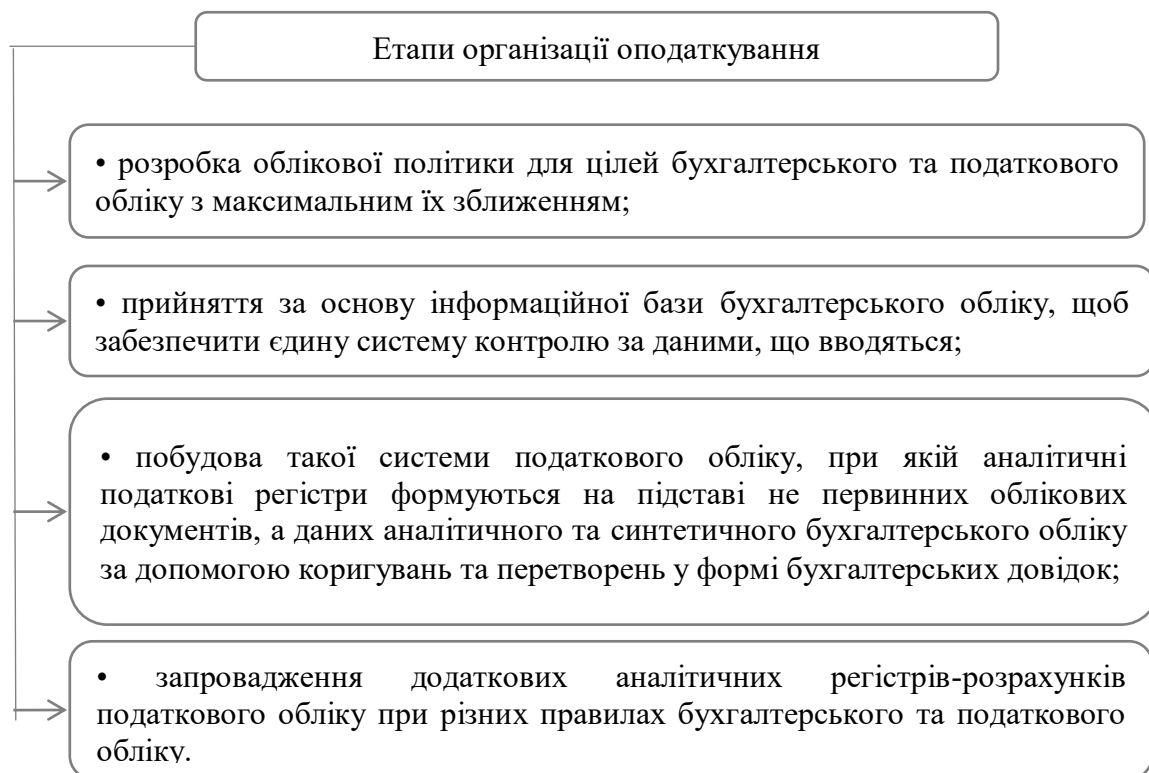

Рисунок 2.9 - Етапи організації оподаткування у філії «Дорбудсервіс»

Джерело: сформовано автором.

Окрім цього, ПКУ ідентифікує три рівні узагальнення інформаційного наповнення у податковому обліку досліджуваного господарюючого суб'єкта (рисунок 2.10).

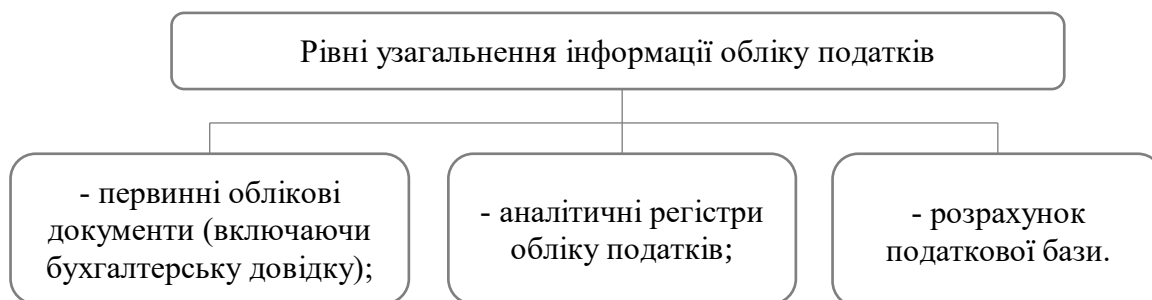

Рисунок 2.10 - Відображення рівнів узагальнення інформації в обліку податків

Джерело: узагальнено автором

Первинні документи обліку податків ґрунтуються на бухгалтерських первинних документах, до яких для оподаткування можуть додаватися додаткові реквізити, а іноді створюються спеціальні документи. Аналітичні реєстри обліку податків можуть містити накопичувальні відомості, розшифрування, спеціальні розрахунки та інші подібні документи, в яких групуються дані первинних облікових документів.

Розробка форм аналітичного обліку проводиться на підприємстві, враховуючи вимоги податкового законодавства та особливості виробництва та реалізації робіт (продукції чи послуг), конкретного виду економічної діяльності, технологічних особливостей та специфіки документообігу в кожному окремому господарюючому суб'єкті. Обов'язковими реквізитами для форм аналітичних реєстрів обліку податків для визначення податкової бази є:

- найменування відповідного реєстру,
- дата формування документу,
- здійснені операції в натуральному чи грошовому вираженні,
- зміст господарських операцій.

Оскільки формат відображення даних обліку податків не передбачає запису кореспонденції рахунків, необхідно однозначно ідентифікувати господарську операцію з бухгалтерським записом для оформлення відповідного податкового реєстру. Правильність представлення здійснених господарських операцій у діючих реєстрах податкового обліку забезпечують посадові особи, які їх заповнили та підписали. При зберіганні реєстрів обліку податків потрібно забезпечувати їх захист від несанкціонованих змін. При створенні податкової системи важливо враховувати положення Податкового кодексу, які встановлюють спеціальні правила обліку для обчислення податку на прибуток. Відмова від окремої системи обліку господарських операцій для обчислення податку на прибуток та використання даних бухгалтерського обліку зробить податковий облік більш прозорим і зрозумілим для всіх користувачів, забезпечить сумісність та контроль за повнотою введених даних.

РОЗДІЛ 3

ВДОСКОНАЛЕННЯ ОБЛІКОВОГО СУПРОВОДЖЕННЯ І ОПОДАТКУВАННЯ РОЗРАХУНКІВ З ПОКУПЦЯМИ І ЗАМОВНИКАМИ АВТОДОРОЖНЬОГО ПІДПРИЄМСТВА

3.1 Формування окремих елементів облікової політики щодо облікового супроводження розрахунків з покупцями і замовниками

Кожне новостворене підприємство потребує розробки облікової політики - ключового внутрішнього документа, який визначає особливості бухгалтерського обліку (в т.ч. обліку податків). У значній кількості випадків створення облікової політики було поспішним і не отримало достатньо уваги. Чітко розроблена облікова політика виступає найважливішим інструментом управління господарською діяльністю, яка надає всім зацікавленим сторонам необхідну інформацію та забезпечує ефективність діяльності окремого суб'єкта господарювання. Результат процесу розробки, вдосконалення або оновлення облікової політики охоплює всі важливі аспекти або являється докладним описом документів, що регулюють цю політику. Якщо законодавством не передбачено метод обліку господарських операцій, його слід сформулювати самостійно та включити до облікової політики. Зазвичай облікова політика оновлюється щорічно, але якщо нова версія не буде затверджена на початку року, діятиме попередня. У філії «Дорбудсервіс» протягом року документ може бути змінений лише у випадку нових операцій або змін у законодавстві щодо бухгалтерського обліку чи оподаткування. Зміни вже закріплених положень облікової політики можна вносити лише з настанням нового року. Вважається, що підприємство застосовує облікову політику з моменту її реєстрації. Щодо розробників облікової політики, відомо, що її складає головний бухгалтер або інші відповідальні особи, а затверджує - керівник. Облікова політика виступає одним із основних стандартів діяльності суб'єктів господарювання та вимагає належної підготовки до обліку та

оподаткування. Зазвичай під час перевірок контролюючими органами обов'язково перевіряється дотримання облікової політики. Якщо облікова політика відображає повноту інформації про бухгалтерський облік (в т.ч. розрахунків з дебіторами), а дані являються законними, це допоможе уникнути помилок у подальшій роботі бухгалтерії базової філії.

Облікова політика досліджуваної філії виступає ключовим документом, який визначає всі аспекти поточного бухгалтерського обліку. Правильно розроблена облікова політика сприяє ефективній співпраці всіх структур, що беруть участь у обліковому процесі, та допомагає зменшити витрати на вирішення проблем (матеріалів, праці, часу). Виконання облікової політики розпочинається з підготовки наказів, які можна розробити самостійно. Основні положення облікової політики можуть бути включені до наказу або його додатку.

Стандартна форма облікової політики не регулюється законодавством. Залежно від господарюючого суб'єкта, можна підготувати окремі документи для бухгалтерського обліку та кожного податку, або створити єдину облікову політику для всього підприємства та виділити окремі частини для кожного виду оподаткування. Процес складання та формування організаційної облікової політики включає:

- оцінку актуальної фінансової та бухгалтерської інформації,
- ідентифікація стандартів бухгалтерського та управлінського обліку,
- поєднання обліку та управління з метою формування облікової політики господарюючого суб'єкта,
- взаємодію облікової політики з іншими функціями управління бізнесом,
- визначення впливу облікової політики на фінансовий стан бізнес суб'єкта та вибір найбільш дієвого механізму запровадження змін до облікової політики.

Правильно розроблена облікова політика впливає на витрати виробництва, податок на прибуток і прибуток, розмір доданої вартості та майно, а також на загальний фінансовий стан підприємства. Під час перевірок податковим органом особливу увагу приділяють прийнятій обліковій політиці. Тому важливо забезпечити грамотність всіх документів та дотримуватись законодавства. Для

розробки або оцінки ефективності облікової політики організації рекомендується звертатися до професіоналів з великим досвідом у цій галузі.

Облікова політика окремого суб'єкта господарювання представляє собою сукупність технічно-організаційних принципів і правил впровадження методів обліку в межах підприємства для формування найбільш повного, ефективного, об'єктивного та достовірного фінансово-управлінського інформаційного забезпечення підприємства. Складові компоненти, які має відображати облікова політика, представлено на рисунку 3.1.

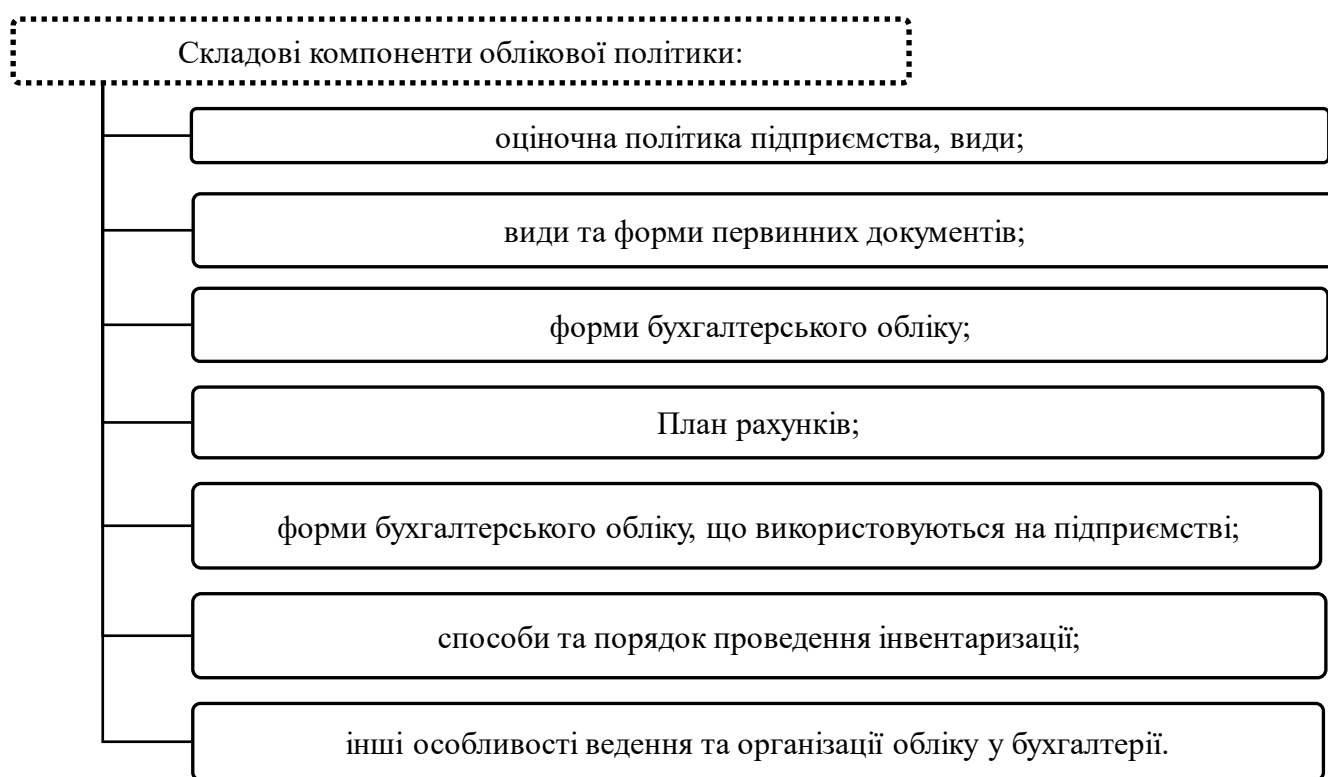

Рисунок 3.1 – Складові компоненти облікової політики

Джерело: узагальнено автором

Основна мета облікової політики полягає в точному відображенні діяльності господарюючого суб'єкта, створенні повної та достовірної інформації для ефективного управління. Ця політика формується на основі основних принципів та правил, вибір яких потребує системного підходу для оптимізації.

При розробці облікової політики важливо визначити методи групування та оцінки фактів господарської діяльності, погашення заборгованості, методи документообігу, інвентаризації, обліку, реєстрації та обробки інформації.

Розробка починається з вивчення нормативних документів, що регулюють бухгалтерський облік в конкретній галузі економіки. Результатом являється документ, що описує систему обліку та документування інформації для бухгалтерського та податкового планування та мінімізації ризиків.

Ефективна облікова політика дозволяє регулювати процеси обліку та складання звітності в умовах досліджуваного підприємства та підвищує якість управління через забезпечення достовірності інформації. Крім того, розробка облікової політики сприяє легальній оптимізації оподаткування.

Облікова політика філії «Дорбудсервіс» представлена на чотирнадцяти аркушах формату А4 та містить розділи відображені на рисунку 3.2

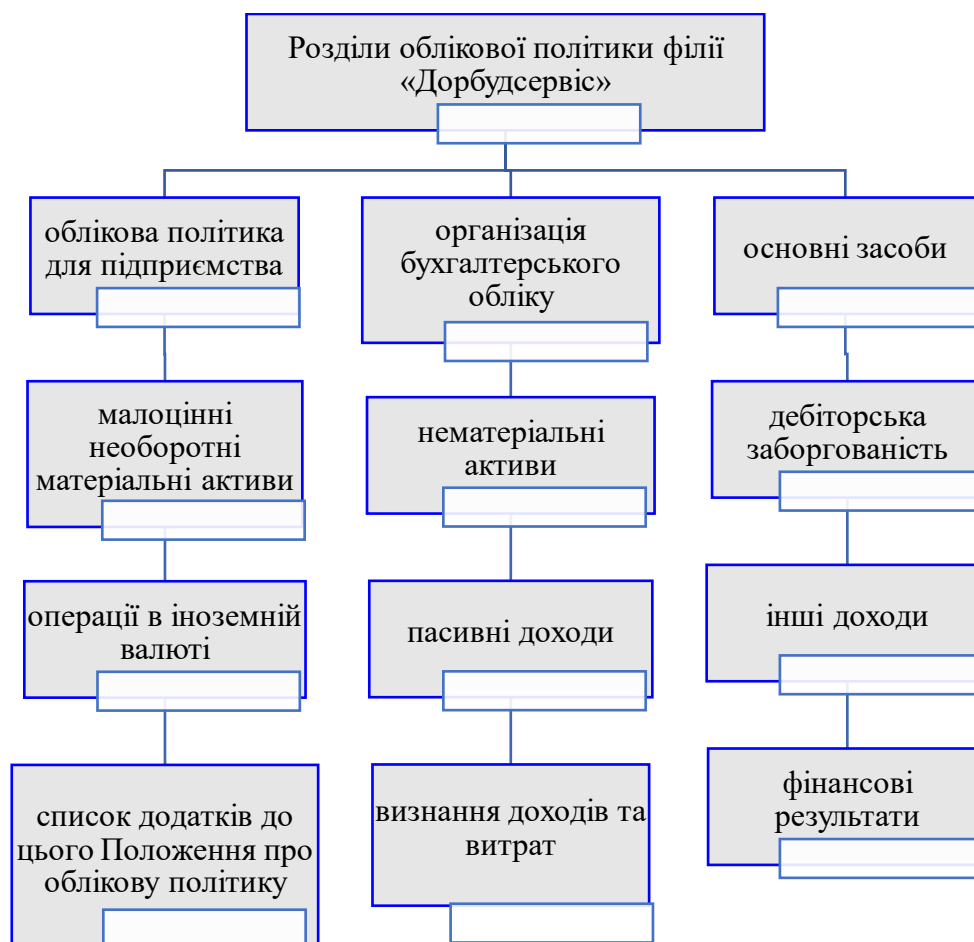

Рисунок 3.2 – Розділи облікової політики філії «Дорбудсервіс»

Джерело: узагальнено автором

Діюча актуальна облікова політика, розглянута з різних аспектів, дозволяє організувати якісний бухгалтерський облік самостійно або залучити аутсорсингові компанії (щоб уникнути необхідності наймати співробітників і перевіряти їх кваліфікацію). Розмір втрати (викрадення) матеріальних цінностей визначається за поточною відновною вартістю, яку встановлює комісія [28].

Заборгованість за штрафами, пенями та іншими санкціями відображається в обліку при визнанні претензії дебітором або при вступі в законну силу рішення суду про їх стягнення. Якщо актив не визнається дебіторською заборгованістю через несвоєчасність або невідповідність критеріям, створюється резерв. Розмір резерву визначається комісією з надходження та вибуття активів для кожного сумнівного боргу, враховуючи фінансовий стан боржника та ймовірність повного або часткового погашення боргу. Розробка методу облікового супроводження дебіторської заборгованості та її представлення у формах фінансовій звітності являється важливою частиною облікової політики, яка суттєво впливає на показники фінансового стану та результати роботи базового підприємства. Резерв сумнівних боргів формується (коригується) один раз впродовж року – перед закінченням звітного періоду.

Для розкриття методології формування облікової політики, спочатку необхідно провести дослідження організації. Аналіз організаційних елементів облікової політики проводиться шляхом умовного поділу на чотири групи: організаційна форма і структура бухгалтерського обліку, організація документації та документообігу, організація інвентаризації та система внутрішнього контролю.

На прикладі Філії «Дорбудсервіс» ДП «Сумський облавтодор» ВАТ ДАК «Автомобільні дороги України» було досліджено процедуру формування окремих складових облікової політики щодо наявної дебіторської заборгованості та проведено оцінку рівня впровадження сучасних науково-методичних підходів у роботу базового бізнес суб'єкта. Окремі складові облікової політики відносно дебіторської заборгованості представлено у таблиці 3.1.

Таблиця 3.1 – Опис окремих компонент облікової політики відносно дебіторської заборгованості у досліджуємії філії «Дорбудсервіс»

№ з/п	Компонента облікової політики	Характеристики, імплементовані у філію «Дорбудсервіс»
1	Визнання та оцінка дебіторської заборгованості	Підприємство визнає та оцінює дебіторську заборгованість відповідно до П(С)БО 10 «Дебіторська заборгованість» (якщо майбутні економічні вигоди, пов'язані з проектом, імовірно, надходять до організації, і цю суму можна достовірно оцінити, дебіторська заборгованість визнається як актив). Для визначення чистої вартості реалізації на дату балансу розрахуйте розмір резерву сумнівних боргів підприємства)
2	Форма ведення обліку	З метою відстеження наявності та руху дебіторської заборгованості підприємство використовує автоматизовану форму обліку.
3	Вимоги щодо змісту та оформлення первинних документів з реалізації робіт (послуг, продукції)	Платоспроможність покупців і замовників базується на відкритих інформаційних джерелах. За обставин, передбачених законодавством, Роботи, послуги, продукція підприємства за бажанням замовників супроводжується сертифікатами якості, сертифікатами відповідності, тощо.
4	Класифікація та аналітика дебіторської заборгованості	Підприємство класифікує дебіторів на основі наданої бухгалтерської звітності (аналіз здійснюється за боржниками та на основі створених первинних документів).
5	Визнання заборгованості сумнівною	Підприємство визначило критерії визначення дебіторської заборгованості як сумнівною та джерело інформації, а саме: прострочення боржника погашення (підтвердження договору чи рахунку); порушення процедури визнання боржника банкрутом (підтвердження наявності відповідного суду).
6	Визнання заборгованості безнадійною	Критерії віднесення дебіторської заборгованості до безнадійної дебіторської заборгованості визначаються відповідно до П(С)БО 10 та пп. Стаття 11, пункт 1. 14 ПКУ
7	Порядок списання безнадійної заборгованості	За наказом керівника підприємства безнадійна заборгованість буде списана з балансу на підставі письмових підстав для проведення інвентаризації та списання. Списання безнадійної заборгованості з позабалансового рахунку здійснюється на підставі наказу керівника товариства та оформлюється бухгалтерською довідкою
8	Організація архіву та строки зберігання документів	Підприємством визначено строки зберігання господарських договорів, а для відновлення господарської діяльності під час зовнішньої перевірки можуть бути використані інші документи, що стосуються дебіторської заборгованості (права відповідальної особи) - не менше строку позовної давності.
9	Порядок, строки проведення інвентаризації та її об'єкти	Графік інвентаризації затверджено підприємством. Інвентаризація буде проводитися щороку з 1 січня наступного року звітного року (з урахуванням розрахункової квартальної звірки)

Джерело: узагальнено автором

Облікова політика являється ключовою складовою системи обліку, включаючи облік дебіторської заборгованості (в т.ч. розрахунків з покупцями (замовниками)). Комплексна облікова політика відносно дебіторської заборгованості представляє собою основу ефективного управління нею. Досліджувана філія формує власну облікову політику згідно конкретних умов своєї діяльності та фінансового стану. Правильна облікова політика стосовно дебіторської заборгованості являється важливою для ефективного управління нею. Процес формування організаційної облікової політики не завершується розвитком компанії, а реалізується через увесь життєвий цикл підприємства. Удосконалення її повинно включати безпосереднє підвищення якості. Для поліпшення складових облікової політики філії «Дорбудсервіс», доцільно реалізувати заходи відображені у таблиці 3.2:

Таблиця 3.2 - Заходи для поліпшення облікової політики філії «Дорбудсервіс»

Відсутність елементів в обліку.	Заходи покращення
Облікова політика передбачає, що резерв на безнадійну заборгованість формується, а сама бухгалтерія в бухгалтерському обліку резерв не створює.	Передбачити в обліковій політиці формування резерву по сумнівних боргах.
Інвентаризація всіх об'єктів обліку проводиться один раз в рік. У положенні про облікову терміни інвентаризації товарно-матеріальних цінностей відсутні.	Розробити та затвердити програму інвентаризації та опублікувати її як додаток до облікової політики філії. У ньому обумовити термін щомісячної перевірки готівки в касі, розрахунків - раз на квартал.
В обліковій політиці передбачено план рахунків, але не як додаток до облікової політики.	В обліковій політиці затвердити робочий план рахунків.
В обліку відсутні формули розрахунку ліміту дебіторської заборгованості.	Внести до облікової політики розрахункові формули.
Облікова політика містить процедури погодження подання документів до бухгалтерії підприємства, але перелік документів в обліковій політиці не затверджується.	Затвердити правила документообігу та технологію обробки облікової інформації (в обліковій політиці відсутні, а на практиці застосовуються уніфіковані).
В обліку не використовується субрахунок 3301 «Електронні засоби розрахунків».	Внести в робочий план рахунків субрахунок 3301 «Електронні засоби розрахунків».
Відсутній перелік осіб дебіторів.	Розробити та внести до облікової політики підприємства перелік осіб різних дебіторів.

Джерело: сформовано автором.

Керівництво бізнес суб'єкта повинно постійно контролювати формування та оптимізацію облікової політики та виконання її норм, оскільки вона являється важливою частиною системи внутрішнього контролю у складанні форм фінансової звітності. Без внутрішнього контролю над формуванням та використанням облікової політики дуже важко створити ефективну систему внутрішнього контролю, яка б відповідала всім необхідним вимогам.

Для узагальнення, можемо зазначити, що процедура формування та вдосконалення облікової політики являється невід'ємною складовою життєвого циклу базового господарюючого суб'єкта та вимагає додаткового часу та належних (кваліфікованих) трудових ресурсів.

3.2 Шляхи вдосконалення обліку розрахунків з покупцями і замовниками

Кожен бізнес має взаємодію з партнерами. Одним з аспектів цієї взаємодії виступають розрахунки з покупцями товарів (готової продукції), замовниками послуг та виконаних робіт. Для сучасних професіоналів з обліку та оподаткування ці розрахунки являються важливим об'єктом здійснення контролю та проведення управління, тому що вони впливають на господарські процеси та ефективність функціонування. З одного боку, процес продажу продукції, товарів покупцям, а також представлення послуг чи проведення робіт визначеним замовникам призводить до отримання доходу з визначеним, послідовним припиненням угод - відповідним отриманням грошових надходжень від покупців або отриманням інших економічних вигід. У той же час можуть виникнути об'єктивні та суб'єктивні причини, які ускладнюють або навіть перешкоджають сплаті заборгованості покупцями, що породжує відповідні проблеми та виклики у функціонуванні системі управління в умовах окремого підприємства.

Сучасні фахівці визначають проблемні аспекти облікового відображення розрахунків з покупцями (замовниками) у діючій системі управління наявною дебіторською заборгованістю, які згруповано на рисунку 3.3.

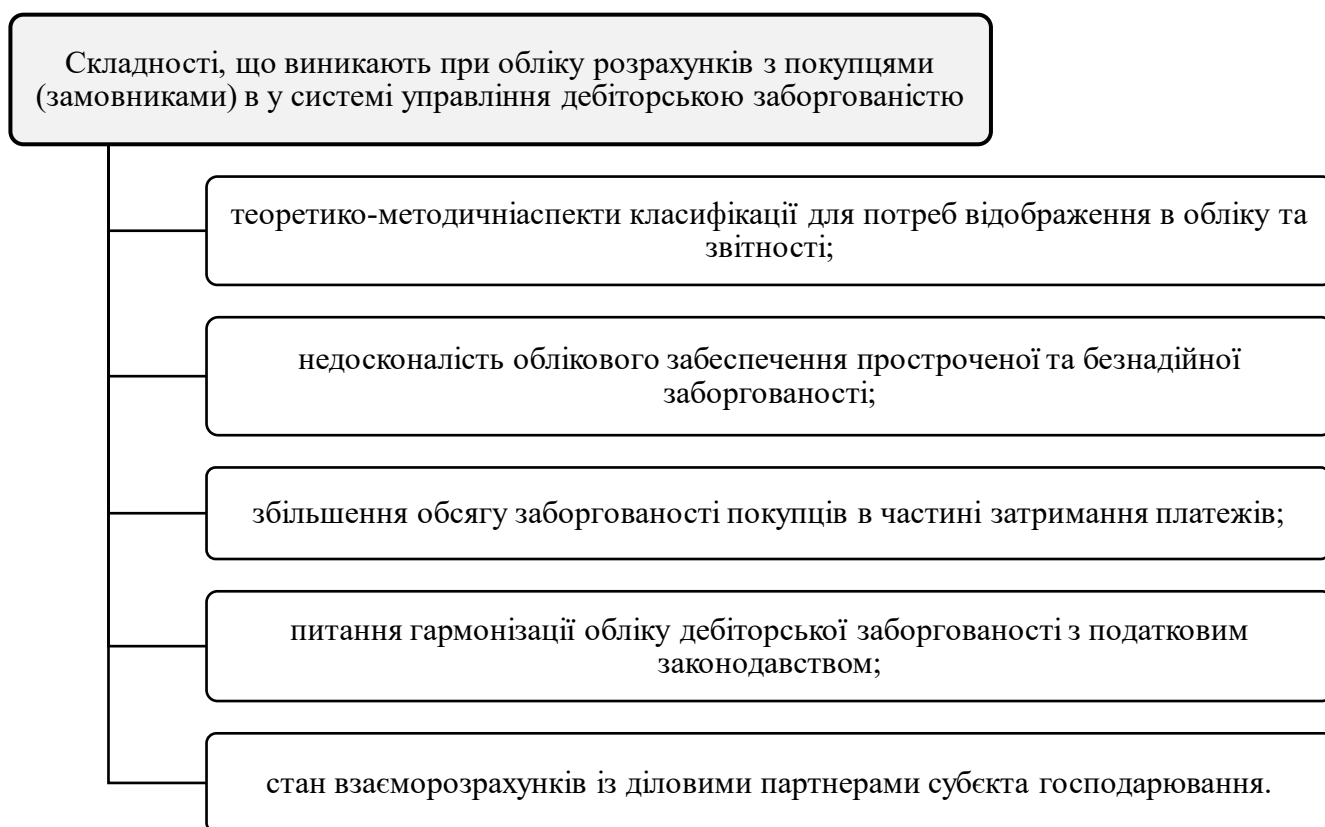

Рисунок 3.3 – Складності, що виникають при обліковому відображенні розрахунків з покупцями (замовниками) у філії «Дорбудсервіс»

Джерело: узагальнено автором

На рисунку 3.4 схематично показано, як в обліковій системі та оподаткуванні підприємства узагальнено позицію розрахунків з покупцями та наявними замовниками.

Згідно з наведеною схемою, обліковою системою відображено всі етапи взаємодії з бізнес-партнерами відносно процесу реалізації готової продукції, виконання робіт чи послуг, включаючи оподаткування з ПДВ. Аналіз достовірних та своєчасних даних щодо розрахунків із замовниками (чи покупцями) надасть менеджерам необхідну інформацію для ухвалення обґрунтованих управлінських рішень та побудови партнерських відносин, які забезпечать ефективне виконання вже наявних договірних зобов'язань для обох сторін.

Побудова у сфері бухгалтерського обліку розрахунків з наявними контрагентами вимагає правильного визначення методів та способів вибудови

первинного облікового відображення, аналізу отриманих показників, перегляду вихідної інформації, обґрунтованості контролю та діяльності бухгалтерії.

Цей процес передбачає обрання форми розрахунків, створення картотеки контрагентів, встановлення процедури первинного облікового представлення розрахункових операцій даного типу та оперативного контролю (нагляду) за поточним станом розрахунків з контрагентами-дебіторами, обрання методики та техніки здійснення синтетичного (аналітичного) облікового відображення розрахунків з покупцями та визначеними замовниками.

Рисунок 3.4 – Місце взаєморозрахунків з покупцями (замовниками) у системі обліку та механізмі оподаткування філії «Дорбудсервіс»

Джерело: узагальнено автором

Найбільш вагомими об'єктами обліку щодо розрахунків господарюючого суб'єкта з контрагентами представлено на рисунку 3.5.

Важливо, щоб форма проведення розрахунків була чітко визначена у договорах між контрагентами, де слід уточнювати додаткові умови для забезпечення своєчасності розрахункових операцій та встановлення фінансових

санкцій у випадку наявності порушень передбачених термінів розрахунків або умов поставок.

операції за розрахунками з контрагентами;	виконані роботи та надані послуги;
Найбільш вагомі об'єкти обліку щодо розрахунків господарюючого суб'єкта з контрагентами :	
кошти, отримані від дебіторів;	заборгованість за розрахунками з контрагентами.

Рисунок 3.5 – Об'єкти обліку щодо розрахунків господарюючого суб'єкта з контрагентами

Джерело: узагальнено автором

Картотека контрагентів сприяє правильній організації первинного обліку та пришвидшує облікові процедури, що робить її важливою компонентою організації облікового процесу розрахунків з представленими контрагентами. Належне оформлення договору являється необхідною умовою для його виконання, яке передбачає здійснення сторонами відповідних прав та передбачених обов'язків, що впливають з угоди. Згідно визначених зобов'язань, одна сторона (або постачальник, або продавець) має виконати визначені дії для іншої сторони (покупця), а покупець, в свою чергу, наділений правом вимагати виконання обов'язків від контрагента. Ідентифікований характер реалізації дій визначається видом та змістом угоди.

Під час здійснення фінансово-господарської діяльності, контрагенти взаємодіють між собою тісно і повинні працювати в межах умов передбачених договірними зобов'язаннями. При вибудові обліку порядку розрахунків з замовниками у договорах необхідно визначити порядок оплати проведених робіт або послуг. Умови оплати послуг, виконаних на визначену дату, залежать від обсягу цих послуг. Проведені роботи або виконані послуги фіксуються у формі Актів виконаних робіт. Після підписання уповноваженими особами від виконавця, та такими ж особами з боку замовника, ці акти передаються замовником у відділу розрахунків у бухгалтерії для проведення оплати.

Для сприяння своєчасному проведенню розрахунків з наявними контрагентами-дебіторами слід сформувати графік, де зазначити терміни отримання та відправки всього переліку документів для розрахунків, їх шлях між підрозділами господарюючого суб'єкта, терміни оплати проведених поставок та осіб, що відповідають за формування та обробку цих документів.

Для сприяння побудові контролю за своєчасним формуванням документів та їх рухом між належними виконавцями потрібно створити загальний графік щодо руху передбачених документів по розрахунках з контрагентами-дебіторами.

Для реалізації обліку розрахункових операцій з контрагентами-дебіторами, діючим Планом рахунків [31] визначені рахунки 36 та 37. Їх детальнішу характеристику наведено на рисунку 3.6.

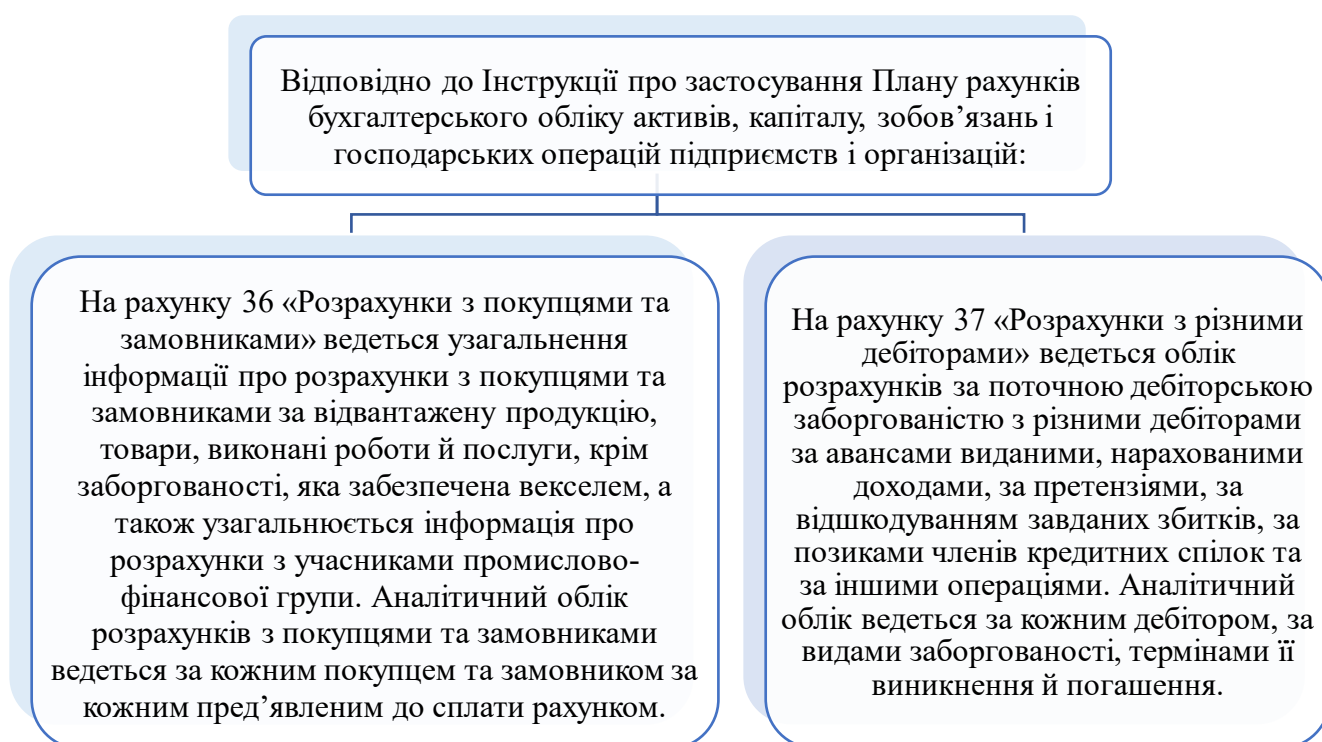

Рисунок 3.6 – Рахунки для облікового супроводження операцій з контрагентами-дебіторами

Джерело: узагальнено автором

Врахувавши інформацію представлену в сучасних науково-практичних фахових виданнях, ми пропонуємо запровадити більш глибоку деталізацію

задіяних рахунків для облікового супроводження розрахунків з контрагентами-дебіторами субрахунками та відповідними аналітичними рахунками, що мають стати актуальними при побудові обліку процесу розрахунків із наявними контрагентами-дебіторами (таблиця 3.3).

Таблиця 3.3 – Рекомендуємі рахунки для обліку з контрагентами-дебіторами у філії «Дорбудсервіс»

Синтетичні рахунки	Субрахунки	Аналітичні рахунки
36 «Розрахунки з покупцями та замовниками»	361 «Розрахунки з вітчизняними покупцями»	361.1 «Поточна дебіторська заборгованість з вітчизняними покупцями»
		361.2 «Довгострокова дебіторська заборгованість з вітчизняними покупцями»
		361.3 «Безнадійна дебіторська заборгованість з вітчизняними покупцями»
	362 «Розрахунки з іноземними покупцями»	362.1 «Поточна дебіторська заборгованість з іноземними покупцями»
		362.2 «Довгострокова дебіторська заборгованість з іноземними покупцями»
		362.3 «Безнадійна дебіторська заборгованість з іноземними покупцями»
	365 «Розрахунки з вітчизняними замовниками»	365.1 «Поточна дебіторська заборгованість з вітчизняними замовниками»
		365.2 «Довгострокова дебіторська заборгованість з вітчизняними замовниками»
		365.3 «Безнадійна дебіторська заборгованість з вітчизняними замовниками»
	366 «Розрахунки з іноземними замовниками»	366.1 «Поточна дебіторська заборгованість з іноземними замовниками»
		366.2 «Довгострокова дебіторська заборгованість з іноземними замовниками»
		366.3 «Безнадійна дебіторська заборгованість з іноземними замовниками»
37 «Розрахунки з різними дебіторами»	371 «Розрахунки за виданими авансами»	371.1 «Розрахунки в національній валюті з різними дебіторами за виданими авансами»
		371.2 «Розрахунки в іноземній валюті з різними дебіторами за виданими авансами»
	374 «Розрахунки за претензіями»	374.1 «Розрахунки в національній валюті з різними дебіторами за претензіями»
		374.2 «Розрахунки в іноземній валюті з різними дебіторами за претензіями»
	377 «Розрахунки з різними дебіторами»	377.1 «Розрахунки в національній валюті з різними дебіторами»
		377.2 «Розрахунки в іноземній валюті з різними дебіторами»

Джерело: узагальнено автором

Проведення якісного, своєчасного контролю процесу розрахунків з наявними контрагентами (в т.ч. дебіторами підприємства), запобігання простроченню дебіторської заборгованості мають виступати основою при організації їхнього бухгалтерського обліку [9].

Впровадження запропонованої деталізації обліку розрахунків з контрагентами на практиці сприятиме створенню відповідного обліково-інформаційного забезпечення для ухвалення якісних управлінських рішень відносно організації облікового процесу розрахунків з наявними контрагентами-дебіторами досліджуваного підприємства.

3.3 Шляхи вдосконалення системи оподаткування підприємства щодо розрахунків з покупцями і замовниками

Перегляд та оновлення діючої бази законодавства України у досліджуваній галузі дозволить створити систематизовану інформацію про нараховані суми податкових платежів бізнес суб'єкта. Це розширить можливості управлінського апарату та покращить контроль над діяльністю філії «Дорбудсервіс».

Для узагальнення інформації щодо наявних податкових розрахунків суб'єктами господарювання використовується рахунок 64 «Розрахунки за податками й платежами». На цьому рахунку нараховані платежі накопичуються за кредитом, а їх проведена сплата чи списання відображається за дебетом.

Податок на прибуток в межах господарюючих суб'єктів України обліковується на рахунку 98 «Податок на прибуток», де нарахування даного податку відображається за дебетом, а списання на фінансові результати - за кредитом.

Коли на підприємстві присутні наймані працівники, необхідно оплатити ЄСВ на обов'язкове соціальне страхування. Для цього у бухобліку застосовується рахунок 65 «Розрахунки за страхуванням». На цьому рахунку знаходять відображення вже нараховані зобов'язання (по кредиту), які потрібно сплатити, і їх проплата або реалізація процедури списання (по дебету).

За сучасних бізнес умов, у багатьох розвинутих країнах дуже поширена практика використання одного рахунку для об'єднання усіх податкових платежів, які сплачує господарюючий суб'єкт. Це питання зараз активно обговорюється серед українських науковців та практиків. Ми пропонуємо застосовувати єдиний рахунок для облікового відображення податкових платежів досліджуваної філії 98 «Податкові платежі підприємства», із застосуванням належних субрахунків (рисунок 3.7).

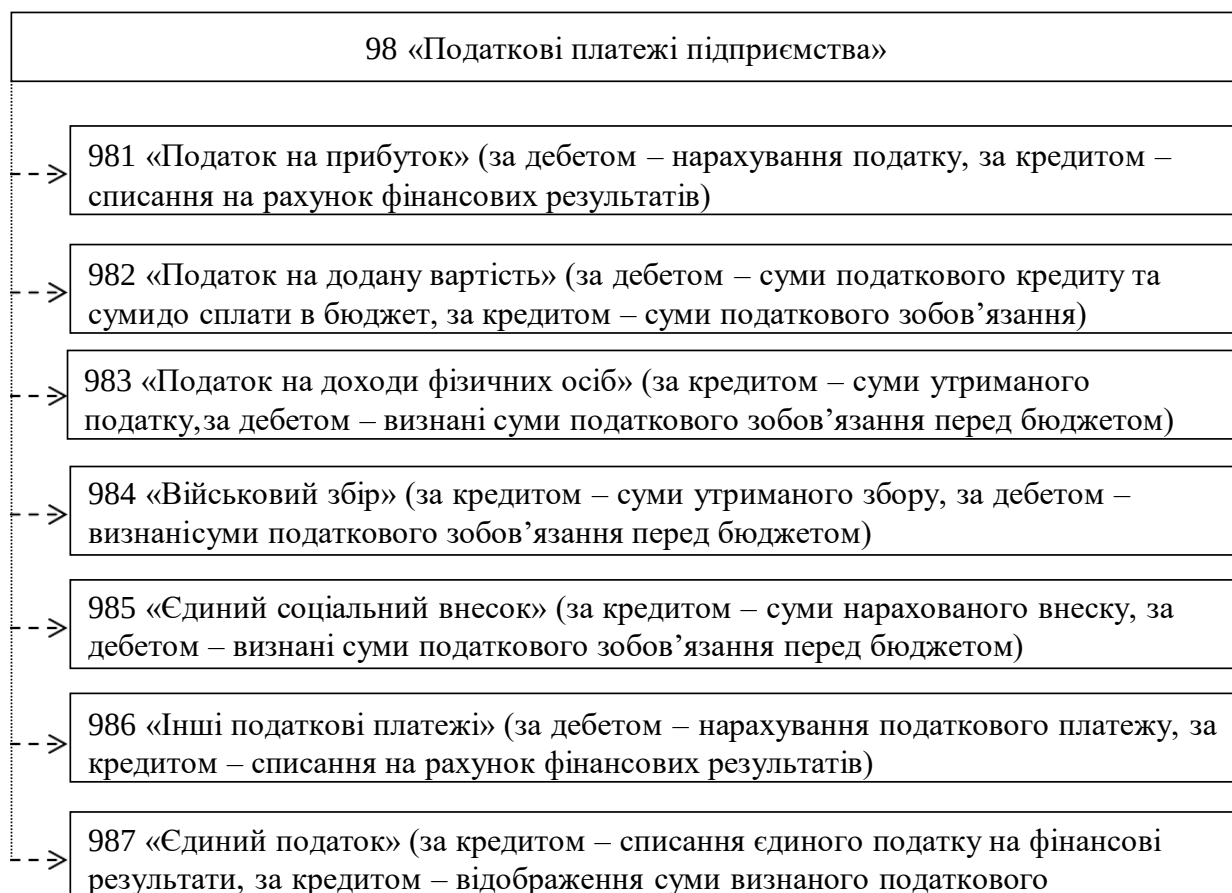

Рисунок 3.7 – Рахунки для облікового відображення податкових платежів

Джерело: узагальнено автором

Застосування рекомендованого рахунку у значній мірі спростить облікове супроводження розрахунків з бюджетом і контроль щодо їх реалізації. Відповідні типові бухгалтерські проведення із задіянням рахунку 98 «Податкові платежі підприємства», у розрізі субрахунків представлено у таблиці 3.4.

Таблиця 3.4 – Рекомендоване облікове відображення сум податкових платежів господарюючими суб'єктами

Зміст операцій	Кореспонденція рахунків		Сума, грн
	Дебет	Кредит	
1	2	3	4
981 «Податок на прибуток»			
Нараховано податок на прибуток	79	981	20000,00
Відображено суму податку, яка підлягає сплаті в бюджет	981	64	20000,00
982 «Податок на додану вартість»			
Нараховано ПК за ПДВ	982	63/68	3900,00
Нараховано суму ПЗ з ПДВ	70/71	982	5300,00
Відображено суму ПДВ (ПЗ), що належить до сплати в бюджет	982	64	1400,00
983 «Податок на доходи фізичних осіб»			
Утримано ПДФО із заробітної плати	66	983	7200,00
Відображено суму ПДФО до сплати в бюджет	983	64	7200,00
984 «Військовий збір»			
Утримано ВЗ із заробітної плати	66	984	600,00
Відображено суму ВЗ до сплати в бюджет	984	64	600,00
985 «Єдиний соціальний внесок»			
Нараховано ЄСВ на ЗП працівників	985	66	9300,00
Списано ЄСВ на фінансові результати	79	985	9300,00
986 «Інші податкові платежі»			
Відображено суми інших податків	79	986	7450,00
Нараховано суму інших податків, які підлягають сплаті в бюджет	986	64	7450,00
987 «Єдиний податок»			
Відображено суму єдиного податку	79	987	11500,00
Нараховано суму єдиного податку, який підлягає сплаті в бюджет	987	64	11500,00

Джерело: узагальнено автором

Застосування передбаченого єдиного рахунку для облікового супроводження податкових платежів суб'єкта господарювання пропонується з метою уникнення впливу на собівартість продукції (особливо у частині ЄСВ) та створення сприятливих умов для ефективного контролю над процесом нарахування і виплати податкових зобов'язань особами уповноваженими на ці кроки. Ця нова система відповідає загальній сутності податкових платежів у якості інструменту щодо розподілу доходів.

Наступним етапом покращення поточного стану облікового супроводження податкових платежів на українських підприємствах має стати реформування податкової звітності, яка потребує більше об'єму часу та належної уваги порівняно з фінансовою та статистичною звітністю.

Необхідність удосконалення насамперед зумовлена надлишковістю (дублюванням) інформації, що міститься у спеціалізованих додатках безпосередньо в податкових деклараціях. Крім того, значна частина додатків до декларацій не містить необхідної інформації, виконуючи роль лише додаткових таблиць.

Простіше кажучи, поліпшення форм діючої податкової звітності передбачає насамперед скорочення кількості додатків до податкових декларацій, які не мають в собі важливої інформації для заповнення та сплати податків (наприклад, виключення з декларації з ПДВ додатку 2 «Довідка про суму від'ємного значення звітного (податкового) періоду, що зараховується до складу податкового кредиту наступного звітного (податкового) періоду»).

Впорядкування податкової звітності значно скоротить час, необхідний для її складання, що сприятиме підвищенню продуктивності праці та забезпечить кращий контроль за обліком податкових платежів з боку бухгалтера окремого господарюючого суб'єкта.

Підсумковим етапом щодо покращення організації та методики обліку розрахунків за податками окремого бізнес суб'єкта на рівні країни являється імплементація єдиного електронного рахунку. Це рахунок, що платником відкривається у межах органу виконавчої влади, який провадить політику держави у галузі податків (зборів) і сприятиме забезпеченню:

- спрощення процедури сплати нарахованих податкових платежів до бюджетів всіх рівнів;
- мінімізації кількості помилок відносно недоплати або ж переплати виплачених коштів, що також має бути відображеним в бухгалтерському обліку;
- зростання якості, підвищення прозорості у сформованих стосунках «платники – держава».

Передумови для покращення облікового супроводження податкових платежів (первинної ланки вдосконалення) в умовах функціонування окремого господарюючого суб'єкта представлено на рисунку 3.8.

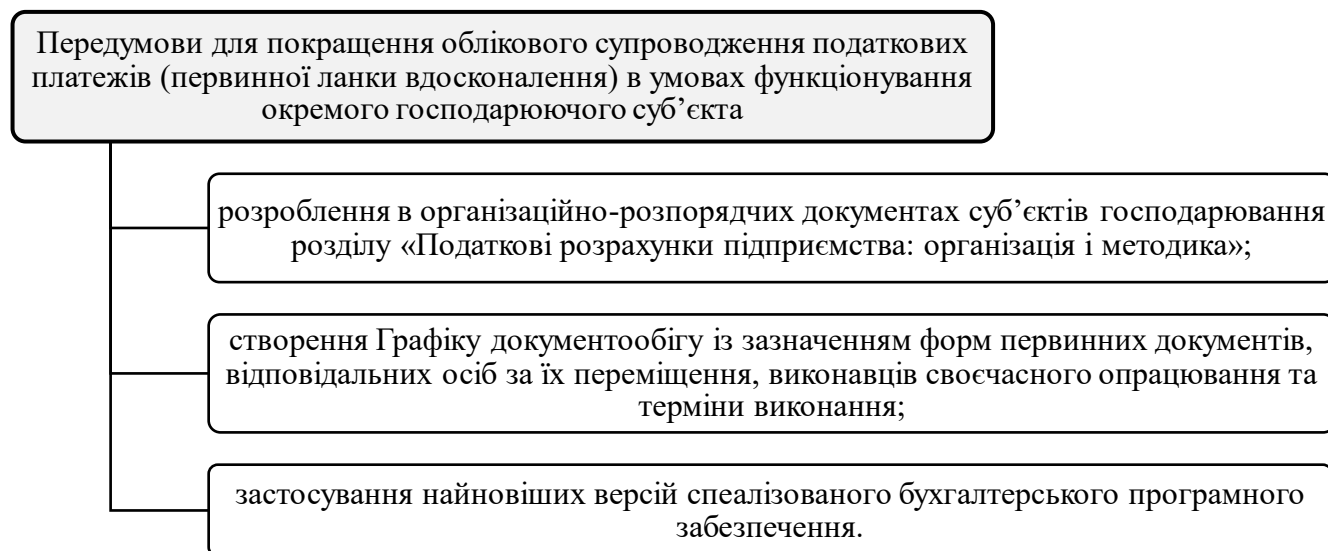

Рисунок 3.8 – Передумови для покращення облікового супроводження податкових платежів підприємства

Джерело: узагальнено автором

Передбачений розділ «Податкові розрахунки підприємства: організація і методика» при формуванні розпорядчо-організаційних документів підприємств (в т.ч. філії «Дорбудсервіс») мають включати пункти, що відображені в таблиці 3.5.

Важливо визнати, що ці пропозиції можуть бути застосовані до більшості підприємств, які прагнуть підвищити операційну ефективність за рахунок покращення обліку платежів до бюджету (податкових платежів).

На ефективність облікових операцій компанії суттєво впливає графік документообігу, який повинен враховувати всі особливості підприємства, особливо щодо методів обліку. Наразі не всі підприємства мають можливість перейти на нове програмне забезпечення, оскільки це потребує значного часу, залучення додаткового фахового персоналу та неминучих суттєвих додаткових витрат. Саме тому ми обґрунтували необхідність переходу на останню версію

найбільш поширеного спеціалізованого бухгалтерського програмного продукту BAS бухгалтерія.

Таблиця 3.5 – Виокремлена компонента облікової політики бізнес суб'єкта «Податкові розрахунки: організація і методика»

№ з/п	Пункт розділу	Характеристика
1.	Система оподаткування	Загальна/спрощена
2.	Реєстрація платником ПДВ	на обліку з __.__.__року
3.	Форма ведення обліку	автоматизована з використанням програми ..
4.	Первинні документи для визнання доходів	рахунки-фактури, видаткові накладні, товарно-транспортні накладні, акти приймання виконаних робіт тощо
5.	Первинні документи для визнання витрат	рахунки-фактури, рахунки-акти, прибуткові накладні, товарно-транспортні накладні, акти здачі-прийняття робіт (надання послуг) тощо
6.	Первинні документи, підтверджуючі виникнення податкового зобов'язання з податку на додану вартість	банківська виписка, видаткові накладні, акти приймання виконаних робіт та інші
7.	Первинні документи, підтверджуючі виникнення податкового кредиту з податку на додану вартість	банківська виписка, рахунки-акти, акти здачі-прийняття робіт (надання послуг), прибуткові накладні та інші
8.	Графік документообігу	Додаток 1 Наказу
9.	Податковий календар бухгалтера	Додаток 2 Наказу

Джерело: узагальнено автором

Проаналізувавши результати порівняння різних версій спеціалізованого бухгалтерського програмного продукту «BAS: Бухгалтерія», ми дійшли висновку, що додаткові витрати підприємства на оновлення врівноважуються можливістю не платити за програму для подання звітності при умові проведення реєстрації податкових накладних за допомогою Електронного кабінету платника податків, який на сьогодні являється безкоштовним.

ВИСНОВКИ

У кваліфікаційній роботі представлено теоретичне узагальнення, ідентифіковано практичні аспекти та виокремлено шляхи вдосконалення організації обліку і оподаткування розрахунків окремого підприємства з покупцями і замовниками за сучасних умов ведення бізнесу. Результати проведеного дослідження дають змогу зробити такі висновки та внести пропозиції.

1. Конкретизовано та впорядковано понятійний апарат, у частині трактування поняття дебіторської заборгованості, систематизовано та класифіковано структуру дебіторської заборгованості. Узагальнення трактування дебіторської заборгованості, даних вітчизняними авторами, приводить до висновку, що під дебіторською заборгованістю необхідно розуміти заборгованість інших організацій, працівників і фізичних осіб цієї організації, що є майбутньою економічною вигодою, втіленою в активі пов'язаною з юридичними правами, в тому числі і з правами на володіння.

Виходячи з того, що існуючі класифікації не дозволяють повною мірою оцінити дебіторську заборгованість у роботі було проведено аналіз та систематизація класифікацій запропонованих провідними вченими-економістами. Проведений аналіз економічної літератури показав, що до цього часу серед науковців відсутня єдність поглядів щодо класифікації дебіторської заборгованості. Досліджена у роботі класифікація дебіторської заборгованості розкриває економічну природу різних видів дебіторської заборгованості та відповідає структурі бухгалтерського балансу. Вона дає змогу згрупувати заборгованість за термінами її виникнення (довгострокова або поточна), за видами, за об'єктами обліку (кожним боржником, дебітором) та строками непогашення.

2. У ході проведеного дослідження було вивчено законодавчо – нормативні основи обліку і оподаткування розрахунків з покупцями і замовниками. Система законодавчо – нормативного регулювання бухгалтерського обліку розрахунків з

покупцями і замовниками складається з чотирьох рівнів: законодавчого, нормативного, методичного, та організаційного. Нормативно-правова база обліку дебіторської заборгованості включає в себе декілька видів документів: законодавчі акти, національні положення та стандарти бухгалтерського обліку і звітності та внутрішні положення підприємства, які мають узгоджуватись із вищими за юридичною силою актами.

3. Розглянуто організаційно-економічну характеристику Філії «Дорбудсервіс» ДП «Сумський облавтодор» ВАТ ДАК «Автомобільні дороги України», яка утворена для сприяння забезпеченню економічних інтересів та нагальних потреб держави з обслуговування, розвитку та вдосконалення автомобільних доріг загального користування, підвищення ефективності застосування наявних фінансових та матеріальних ресурсів, соціально-виробничого розвитку господарюючого суб'єкта.

Чистий прибуток у 2021 році, порівняно з 2019 роком зріс на 821102 тис. грн. (у 2020 році господарюючий суб'єкт отримав чистий збиток у сумі 2709415 тис. грн. Рівень рентабельності (збитковості) по роках періоду дослідження склав 0,27%, -3,94 % та 2,35% (зростання 2,08 п.в. у 2021 році порівняно з 2019 роком) відповідно, що вказує на варіативність отриманих фінансових результатів базовою філією.

Для підприємства важливо, якщо такий показник як «дебіторська заборгованість організації», прагнути до нуля. Вона відволікає оборотні кошти, що знижує ліквідність підприємства, до того ж завжди є ризик неповернення боргів. В якості узагальнення, можемо зазначити, що сума дебіторської заборгованості за три роки дослідження зросла на 303206,5 тис. грн. В той же час, її питома вага у складі оборотних активів варіюється від 2,24 % у 2019 році до 6,69 % у 2020 році, у 2021 році даний показник дорівнював 3,64 %.

4. Ідентифіковано первинне документальне супроводження господарських операцій щодо формування та погашення поточної заборгованості при здійсненні розрахунків з покупцями (замовниками), розкрито порядок формування даних в

межах рахунку 36 «Розрахунки з покупцями та замовниками» у досліджуваній філії «Дорбудсервіс»

5. Основою своєчасності здійснення розрахунків з контрагентами є вчасне подання якісної інформації, щодо розрахунків, що є можливим за умови організації деталізованого аналітичного обліку. Врахувавши інформацію представлену в сучасних науково-практичних фахових виданнях, нами запропоновано запровадити більш глибоку деталізацію задіяних рахунків для облікового супроводження розрахунків з контрагентами-дебіторами субрахунками та відповідними аналітичними рахунками, що мають стати актуальними при побудові обліку процесу розрахунків із наявними контрагентами-дебіторами. Отже, організація обліку розрахунків з контрагентами за запропонованою системою субрахунків та рахунків аналітичного обліку забезпечить формування належного інформаційного забезпечення, необхідного для своєчасного прийняття управлінських рішень та здійснення оперативного контролю за заборгованістю контрагентів-дебіторів.

6. За сучасних бізнес умов, у багатьох розвинутих країнах дуже поширена практика використання одного рахунку для об'єднання усіх податкових платежів, які сплачує господарюючий суб'єкт. Це питання зараз активно обговорюється серед українських науковців та практиків. Нами запропоновано застосовувати єдиний рахунок для облікового відображення податкових платежів досліджуваної філії рахунок 98 «Податкові платежі підприємства», із застосуванням належних субрахунків

7. Рекомендовано заходи щодо оптимізації облікового процесу на рівні держави: використання єдиного рахунку для обліку податкових платежів підприємства, що створює умови для провадження ефективного контролю над нарахуванням і сплатою податкових зобов'язань уповноваженими на те особами; запровадження єдиного електронного рахунку для сплати податкових платежів; спрощення податкової звітності шляхом уникнення дублювання інформації.

8. На прикладі Філії «Дорбудсервіс» ДП «Сумський облавтодор» ВАТ ДАК «Автомобільні дороги України» було досліджено процедуру формування окремих

складових облікової політики щодо наявної дебіторської заборгованості та проведено оцінку рівня впровадження сучасних науково-методичних підходів у роботу базового бізнес суб'єкта. На рівні окремого суб'єкта господарювання запропоновано розроблення в Положенні про облікову політику розділу «Податкові розрахунки підприємства: організація і методика» та визначено його інформаційне наповнення; створення Графіку документообігу; оновлення спеціалізованого бухгалтерського програмного забезпечення. Важливо визнати, що ці пропозиції можуть бути застосовані до більшості підприємств, які прагнуть підвищити операційну ефективність за рахунок покращення обліку платежів до бюджету (податкових платежів).

9. Отже, розрахунки з покупцями і замовниками в сучасних умовах кризи неплатежів є викликом системі управління на підприємстві. Облікове забезпечення ділових відносин з покупцями продукції, замовниками послуг та робіт тісно пов'язано з процесом оподаткування цих відносин в частині податку на додану вартість. Розробка алгоритму дій з антикризового управління дебіторською заборгованістю покупців та замовників має будуватись на облікових даних з необхідним рівнем деталізації, застосуванні сучасного аналітичного інструментарію, в тому числі ІТ-засобами, що становить перспективу подальших досліджень.

Практичне застосування розроблених методичних підходів та запропонованих варіантів удосконалення обліку дозволить підвищити повноту та достовірність відображення у бухгалтерському обліку результатів проведення розрахункових операцій, а також підвищити оперативність та аналітичність контрольних функцій за станом розрахунків із покупцями і замовниками.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Адамович Н. Борг і заборгованість: розбираємося в поняттях. *Податки & бухгалтерія*, березень 2020. № 23 URL: <https://i.factor.ua/ukr/journals/nibu/2020/march/issue-23/> (дата звернення 23.02.2024).
2. Андрейцева І. А. Облік дебіторської заборгованості: практичні аспекти. *Вісник Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка. Економічні науки*. 2018. Вип. 13. С. 202-208.
3. Бабаєв В.Ю., Гальченко І.О. Управління дебіторською заборгованістю підприємства. *Теорія та практика державного управління*. 2017. № 2. С. 209.
4. Бондаренко О.С. Сучасні підходи до обліку дебіторської заборгованості у вітчизняній та зарубіжній практиці. *Інвестиції: практика та досвід*. 2017. № 18. С. 36–39.
5. Боярко І. М. Оптимізація дебіторської заборгованості підприємства. *Економіка. Фінанси. Право*. 2018. № 9. С. 19–25
6. Булат Г. В. Аналіз дебіторської заборгованості та напрями удосконалення управління нею. *Вісник Хмельницького національного університету. Економічні науки*. 2020. № 1. С. 222-226.
7. Верига Ю. Облік дебіторської заборгованості згідно з національними та міжнародними стандартами бухгалтерського обліку. *Науковий вісник Полтавського університету економіки і торгівлі. Серія : Економічні науки*. 2018. № 4.С. 104-111
8. Власюк Г.В. Проблеми класифікації та оцінки дебіторської заборгованості, шляхи їх вирішення. *Держава та регіони. Серія: Економіка та підприємництво*. 2017. №6. С.136-139.
9. Візіренко С. В., Іваніцький К. В. Організація обліку розрахунків з контрагентами. *Інвестиції: практика та досвід*. 2020. № 23. С. 58–63.
10. Дебіторська заборгованість: Положення (Стандарт) бухгалтерського обліку 10. від 08.10.1999 № 237 URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0725-99> (дата звернення 23.02.2024).

11. Дроздова О. Г. Проблеми обліку дебіторської заборгованості в Україні та шляхи їх вирішення. *Економічний вісник Запорізької державної інженерної академії*. 2018. Вип. 5. С. 94-98.

12. Жарнікова В.В. Облік розрахунків з покупцями: систематизація поглядів та перспективи досліджень. *Європейський науковий журнал Економічних та Фінансових інновацій* 2018. № 2. С. 48-63. URL: <https://doi.org/10.32750/2018-0206> (дата звернення: 02.03.2024)

13. Жарнікова В. В. Сучасні підходи до формування обліково–аналітичної бази організації обліку розрахунків з покупцями. *Ефективна економіка*. 2019. № 6. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=7145> (дата звернення: 02.03.2024).

14. Жиряда Х.В., Савчук Д.Г. Вдосконалення обліку податкових розрахунків на підприємствах України. *Економіка та суспільство* № 18 2018. С. 900-906 URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/issue/view/4> (дата звернення: 12.03.2024)

15. Загальні вимоги до фінансової звітності: Національне положення (стандарту) бухгалтерського обліку № 1 від 07.02.2013 р. № 73 // База даних «Законодавство України»/ВР України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0336-13> (дата звернення 02.03.2024)

16. Кармазіна Н. В. Облікове забезпечення дебіторської заборгованості: проблеми та шляхи його вирішення. *Актуальні проблеми розвитку економіки регіону*. 2018. Вип. 14(1). С. 175-181

17. Касапова І. С. Порівняльна характеристика обліку дебіторської заборгованості згідно П(С)БО та МСФЗ. *Молодий вчений*. 2018. № 5(1). с. 291

18. Косташ Т.В. Розрахунки з покупцями та замовниками: проблемні аспекти організації та методики обліку в умовах сучасних реалій. *Міжнародний науковий журнал «Грааль науки»*. 2023. № С. 59-71 URL: <https://archer.chnu.edu.ua/xmlui/handle/123456789/8634> (дата звернення 02.03.2024)

19. Куць Т. В. Засади формування облікової політики щодо дебіторської заборгованості. *Молодий вчений*. 2019. № 2(2). С. 633-636.

20. Матинина Н.О. Основні засади регулювання розрахункових відносин через управління дебіторською заборгованістю. *Бухгалтерський облік і аудит*. 2018. № 12. С 34-42

21. Меліхова Т. О., Гавриленко Ф. О. Удосконалення документування обліку розрахунків з покупцями та замовниками з метою зміцнення інформаційної безпеки підприємства. *Інвестиції: практика та досвід*. 2018. № 2. С. 24–32.

22. Мерлай Ю.В., Примуш Ю.С. Особливості організації обліку дебіторської заборгованості підприємства. *Сучасні проблеми обліку, аналізу, аудиту й оподаткування суб'єктів господарської діяльності: теоретичні, практичні та освітянські аспекти*: зб. наук. праць за матеріалами III Всеукр. наук.-практ. конфер.(28-29 березня 2019 р.). Частина 1. Дніпро: НМетАУ, 2019. 652 с.

23. Мамонов Є.Ю. Особливості обліку розрахунків з покупцями і замовниками суб'єктами підприємницької діяльності «*Current issues of science and integrated technologies*» I Міжнар. наук.-практ. конфер. 10-12 січня 2023р. Мілан. Італія С.133-136. URL: <https://isg-konf.com/uk/current-issues-of-science-and-integrated-technologies/> (дата звернення 03.03.2024).

24. Міньковська А. В., Чернецька, О. В., Гавриш, В. О. Розрахунки з покупцями і замовниками як об'єкт обліку і оподаткування. *Проблеми сучасних трансформацій. Серія: економіка та управління*. 2023 № 10. URL: <https://doi.org/10.54929/2786-5738-2023-10-09-01> (дата звернення 03.03.2024)

25. Назаренко І.М., Назаренко О.В. Бухгалтерський облік і звітність – інформаційна платформа управлінського процесу. *Бізнес Інформ*. 2015. 12. С. 250-257.

26. Назаренко О.В. «Дрібний готівковий фонд» чи корпоративні платіжні картки: обліковий аспект, особливості імплементації. *Розвиток системи обліку, аналізу та аудиту в Україні: теорія, методологія, організація*: збірник тез доповідей учасників XVIII Всеукраїнської наукової конференції. Київ: ДП «Інформ. – аналіт. агентство», 2020. С.79-84.

27. Назаренко О.В. Точка повторного замовлення товарно-матеріальних цінностей як вагома компонента управлінського обліку. *Актуальні проблеми та перспективи розвитку обліку, аналізу та контролю в соціально-орієнтованій системі управління підприємством*: Матеріали II Всеукраїнської науково-практичної конференції. Частина 1 (23 квітня 2019 року). Полтава, 2019. С. 144-147.

28. Назаренко О. В., Лукаш Т. В. Формування окремих компонент облікової політики підприємства щодо дебіторської заборгованості. *Агросвіт* №12 червень 2021. С.15-21.

29. Олійник С.О. Облікова політика підприємства: порядок формування та контроль за її дотриманням. *Науковий огляд*. 2018. № 7(50). С.28-32.

30. Оляднічук Н. В. Облік дебіторської заборгованості: проблеми та шляхи їх вирішення . *Вісник Київського інституту бізнесу та технологій*. 2019. № 3. С. 64-68.

31. План рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій : Міністерство фінансів України від 30.11.1999. № 291. URL:<http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0893-99> (дата звернення 25.02.2024).

32. Побережець О. В. Теоретичні аспекти та напрями удосконалення обліку поточної дебіторської заборгованості. *Економіка. Фінанси. Право*. 2018. № 10(1). С. 14-17.

33. Податковий кодекс України. Закон України. від 02.12.2010. № 2755-VI URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17> (дата звернення 23.02.2024).

34. Положення про документальне забезпечення записів у бухгалтерському обліку: наказ Міністерства фінансів України від 24.05.1995 № 88 URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0168-95> (дата звернення 23.02.2024).

35. Полятикіна Л.І., Мамонов Є.Ю. Складові класифікації витрат на виробництво «*Science, theory and ways to improve methods*» . XVII Міжнар. наук.-практ. конфер. 01-03 травня 2023р. Лондон. Великобританія. С.82-84. URL:

<https://eu-conf.com/events/science-theory-and-ways-to-improve-methods/> (дата звернення 25.02. 2024).

36. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні: Закон України від 16.07.1999 № 996-XIV. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/996-14> (дата звернення 26.02. 2024).

37. Про затвердження Положення про ведення касових операцій у національній валюті в Україні: постанова Правління НБУ від 29.12.2017 № 148. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0148500-17> (дата звернення 23.02.2024).

38. Сідорова І. І., Міщук Є. В. Аналіз дебіторської та кредиторської заборгованості: проблемні аспекти. *Економічна наука. ВНЗ Криворізький національний університет*, Кривий Ріг. 2018. С. 54-57.

39. Сколотій Л.О. Удосконалення організації бухгалтерського обліку та управління дебіторською заборгованістю підприємства. *Вісник ХНАУ ім. В.В. Докучаєва. Серія :Економічні науки*. Харків. № 3. 2018. С. 97-106.

40. Слепченко В., Скрипник М. Методика обліку розрахунків підприємства з покупцями та замовниками. *Економіка та суспільство*. 2021. № 29. URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2021-29-4> (дата звернення 23.02.2024)

41. Сливка Я. В., Щербан М. Д., Кондратюк М. Ф. Бухгалтерський облік розрахунків з покупцями та замовниками: історичний екскурс. *Проблеми сучасних трансформацій. Серія: економіка та управління*. 2023 № 7. URL: <https://doi.org/10.54929/2786-5738-2023-7-09-06> (дата звернення 23.02.2024)

42. Списання товарної безнадійної дебіторської заборгованості: облік й оподаткування: редакція газети *Інтерактивна бухгалтерія* № 50. 2019. URL: <https://interbuh.com.ua/ua/documents/ib/9177/5125> (дата звернення 23.02.2024).

43. Тирінов А. В. Дебіторська заборгованість підприємства: специфіка і сутність. *Причорноморські економічні студії*. 2016. Вип. 9(2). С. 112-116.

44. Топоркова О. В., Євлаш Т. О. Управління дебіторською заборгованістю як один з інструментів фінансової політики підприємства. *Економічна стратегія і перспектива розвитку сфери торгівлі та послуг: зб. наук. праць*. Вип. 1(7). Харків: ХДУХТ, 2016. С 84 - 89.

45. Черненко Л. В. Стан дебіторської заборгованості підприємства та організація системи управління нею. *Збірник наукових праць Подільського державного аграрно - технічного університету*. 2017. Вип. 16. ТЗ. С. 505-507.

46. Чуніхіна Т. С. Організаційно-методичні аспекти обліку дебіторської заборгованості за міжнародними та вітчизняними стандартами обліку в системі управління підприємством. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія : Міжнародні економічні відносини та світове господарство*. 2018. Вип. 19(1). С. 123-126.

47. Чуприна Л. В. Проблеми та шляхи вдосконалення управління дебіторською заборгованістю. *Економіка. Фінанси. Право*. 2018. № 5(1). С. 25-27.

48. Щербіна М.Ю., Распопова Ю.О. Напрями удосконалення контролю за станом дебіторської заборгованості. *Сучасні проблеми обліку, аналізу, аудиту й оподаткування суб'єктів господарської діяльності: теоретичні, практичні та освітянські аспекти*: зб. наук. праць за матеріалами III Всеукр. наук.-практ. конфер.(28-29 березня 2019 р.). Частина 1. Дніпро: НМетАУ, 2019. 652 с.

49. Determining Maturity Levels for Internal Control (September 16, 2015) URL: <https://weaver.com/blog/determining-maturity-levels-internal-control> (дата звернення: 17.01.2024)

50. Drobyazko S., Shapovalova A., Bielova O., Nazarenko O., Yunatskyi M. Evaluation of Effectiveness of Responsibility Centers in the Management Accounting System. *Academy of Accounting and Financial Studies Journal* 2019. Vol. 23 № 6. Available at: <https://www.abacademies.org/articles/evaluation-of-effectiveness-of-responsibility-centers-in-the-management-accounting-system-8797.html> (date of application 27.01.24).

51. Huang, N. (2016). Discussion on the Application of Cloud Accounting in Enterprise Accounting Informatization. In *2nd International Conference on Economics, Social Science, Arts, Education and Management Engineering (ESSAEME 2016)*, Published by Atlantis Press (pp. 136-139). URL: https://drive.google.com/file/d/1L8B_LQpCngUbPQs-jiQx6n473sF4rchk/view (дата звернення: 26.02.2024).

52. Luchko M.R. Significant changes in accounting profession. *Облік, оподаткування і контроль: теорія та методологія* : матеріали V Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції (м.Тернопіль, 28 червня 2019 р.). С. 109-110.

53. Oneshko S., Nazarenko O., Yaremko I., Pysarchuk O., Koval O. (2023). Accounting and Financial Reporting in the IT Sphere of Ukraine: Opportunities of Artificial Intelligence. *Financial and Credit Activity: Problems of Theory and Practice*. № 5 (52), 79-96. URL: <https://fkd.net.ua/index.php/fkd/article/view/4151> (date of application 27.01.24).

ДОДАТКИ